

MUSEUM PLANTIN-MORETUS

JAARVERSLAG 2024

Inhoud

INLEIDING	4
STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN.....	6
Museum Plantin-Moretus 150 jaar museum	6
1. Digitalisering	7
2.1 Collecties online verbonden.....	8
Personeel	8
2.2 Interactief onderzoek.....	12
2.3 Digitaal aanbod.....	13
3. Collecties versterken.....	15
3.1. Verwerven.....	15
3.2. Prentenkabinet.....	16
4. Inzetten op zorg:	18
4.1. Een zorgplan ontwikkelen als hét centrale werkinstrument voor een adequate zorgwerking.	18
4.2. Bewaaromstandigheden optimaliseren.....	20
4.3. Bruiklenen.....	21
4.4. Het museum als collegiale partner.....	22
5. Kennis verdiepen	23
5.1. Gevoerd onderzoek	23
5.2. Faciliteiten	25
5.3. Interactief onderzoek.....	26
5.4. Pilotprojecten woon- en werkgeschiedenis	26
6. Presenteren en toeleiden.....	28
6.1. Themajaren.....	28
6.2 Expertise bezoekerstypes uitbouwen.....	32
6.3 Aanbod afstemmen op bezoekerstypes	35
6.4. Onderwijs en levenslang leren	36
7. Buurt, stad en regio naast internationaal	38
7.1. De Vrijdagmarkt.....	38
7.2 De stad en de regio	40
7.3. UNSECO	40
8. Cultureel ondernemerschap.....	42
8.1. Flexibele, open organisatie	42

8.2 Financiële structuur	45
8.3. Antwerpse museumgroep en CIA Erfgoed.....	46
Generieke aandachtspunten.....	49
Aandachtspunt 1	49
Aandachtspunt 2	51
Aandachtspunt 3	52
Specifieke aandachtspunten	52

INLEIDING

In 2024 ontving Museum Plantin-Moretus 130.096 bezoekers. De impact van het Ensorjaar was voelbaar, tegelijkertijd merken we doorheen het hele jaar een lichte stijging. Traditioneel blijven we veel scholen en buitenlandse bezoekers trekken, het regionale publiek blijft achter. Daarom werken we intensief aan onze band met de buurt. We ontvangen onze burens regelmatig in het museum. We willen dat onze buurt trots is op dit huis, want elk bezoek aan het museum begint op de Vrijdagmarkt.

Ook internationaal verzetten we bakens. Niet alleen organiseerden we een internationaal congres in het kader van de expo *Van Crabbeling tot Carton*. De expo reisde in 2024 ook door naar het Ashmolean Museum in Oxford en had daar een grote weerklank in de internationale pers met uitgebreide artikels tot in de New York Times. Mooi meegenomen was dat dit tegelijkertijd een gratis promotie opleverde voor Antwerpen als reisbestemming.

Dit huis zou niet elk jaar grote stappen vooruitzetten zonder de helpende handen van onze 65 fysieke vrijwilligers en 42 online vrijwilligers. Samen zetten ze zich in 2024 bijna 7.800 uren in voor dit huis, zijn publiek en collecties.

Met het oog op de lancering van een nieuwe museumopstelling in 2026 werken we hard aan een nieuwe positionering, met een nieuwe huisstijl en nieuwe website. In 2024 hebben we daarom uren geluisterd naar onze bezoekers en erfgoedgemeenschappen via zowel socio-demografische publieksonderzoeken als diepgaande bevestigingen. Ons publiek is de laatste jaren iets jonger geworden, maar blijft highbrow en extreem enthousiast. Ruim 91% is tevreden tot zeer tevreden over het bezoek. Gezinnen en regionale bezoekers zien we helaas nog te weinig.

In samenwerking met AmuseeVous maakten we een analyse van de huidige museumpresentatie. De jongeren hebben een adviesrapport opgesteld over hoe we de presentatie kunnen verbeteren en aantrekkelijker kunnen maken voor een jong publiek. Daarnaast vroegen we vier externe deskundigen om een adviesrapport over meerstemmigheid in de vaste presentatie. Deze rapporten samen hebben geleid tot een reeks aanbevelingen over hoe we de vaste museumpresentatie beter kunnen laten aansluiten bij de noden van ons publiek en erfgoedgemeenschappen, zonder het belang van de geschiedenis van de plek uit het oog te verliezen.

Speerpunt in de nieuwe museumpresentatie van 2026 vormt het rijke familie- en bedrijfsarchief. Om deze schat aan informatie beter toegankelijk te maken startte het museum met een online community van transcribent-vrijwilligers die elkaar met raad en daad bijstaan. Zij zetten oude handschriften om in digitale tekst, via het webprogramma *Transkribus*. Ook op vlak van onderzoek werden belangrijke stappen gezet, enerzijds met het transcribent-project, anderzijds met de lancering van de *Plantin Press Online*, de digitale bibliografie van de edities van Plantijn.

Op de valreep van het jaar verwierven we een verrassende collectie: een enorme verzameling tekeningen van Andries Lens. Lens was een belangrijk Antwerps neoclassicistisch schilder en directeur van de Antwerpse academie. Hij voerde als ontwerper ook een paar opdrachten voor de Plantijnse drukkerij uit. Zijn tekeningen zijn na zijn overlijden steeds in het bezit van de familie gebleven en bieden een blik op het studieproces van de schilder.

We versterkten het team in 2024 met een zorgfunctie, een digitale medewerker, een baliemedewerker en een nieuwe site-manager. Voor de grote projecten zetten we in op tijdelijke medewerkers: een onderzoeker voor het archief, een communitybuilder buurt & regio, en een projectcoördinator voor de tentoonstellingen.

Onder begeleiding van het steunpunt FARO hebben we met de museumstaf een leertraject over participatie doorlopen. Dit heeft geleid tot een gedeeld inzicht over wat participatie allemaal kan betekenen in de interne en externe werking van het museum. Hierover hebben we een gezamenlijke visie uitgeschreven waar we de volgende jaren verder op zullen bouwen.

STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN

Museum Plantin-Moretus 150 jaar museum

In 2026-2027 viert Museum Plantin-Moretus 150 jaar museum. Het feestjaar is het cruciale momentum waar het museum naartoe werkt vanuit alle functies en waar het museum de verwezenlijkingen, met elkaar verbindt.

450 jaar Plantin-Moretus: nog meer beleving

In 2026 zal het 450 jaar geleden zijn dat de Officina Plantiniana zich op deze site vestigde en 150 jaar geleden dat het huis een museum werd. De ideale aanleiding om de hele vaste museumopstelling en de publieksbegeleiding onder de loop te nemen. Hiervoor schrijven we samen met onze erfgoedgemeenschappen meerstemmige verhalen voor het 16de- en 17de-eeuwse uitgevers- en drukkershuis. Door het 16de-eeuwse erfgoed in te zetten als spiegel voor de 21ste eeuw maken we het huis relevant voor vandaag en morgen. Omdat we al veel buitenlandse bezoekers en *bucketlisters* trekken, willen we vooral voor ons regionaal publiek de drempels verlagen. We ontwikkelen efficiënte, duurzame en toegankelijke digitale tools die de bezoekerservaring versterken. Een meerlagige publieksbegeleiding biedt bezoekers de mogelijkheid om vanuit hun interesse en noden het meeste uit hun bezoek te halen. Voor de opening drukken we samen met de buurt onze stempel met een verfrissend programma dat zich als een goedaardig virus verspreidt over de hele buurt. Een nieuwe positionering en marketingplan luiden het feestjaar in.

In de eerste fase hebben we het voorbije jaar héél veel geluisterd naar onze bezoekers door in te zetten op verschillende soorten publieksonderzoek en participatietrajecten. Die boden een interessante mix van maatschappelijke vertegenwoordiging. We kregen zo heel wat informatie over het socio-demografische profiel, de tevredenheid, de behoeften op het gebied van inhoud en bezoekerscomfort, adviezen voor de toekomstvisie van het huis, en hoe experts denken dat het museum beter kan inspelen op maatschappelijke noden en evoluties. Voor meer info over de gevoerde onderzoeken én de resultaten — zie doelstelling 6.2.

Op basis van de publieksonderzoeken stuurden we onze *Brand Essence* bij: “Stap in de teletijdmachine naar de 16de eeuw en ga op bezoek bij de uitgeversfamilie Plantin-Moretus. Ervaar hoe ze woonde, werkte en kennis verspreidde over de hele wereld.” Dit klopt ook met de focus die we zullen leggen in de vernieuwde museumopstelling en publieksbegeleiding. Zo wordt de betekenis van het museum verbreed van een drukkerij- en boekenmuseum naar een site van historisch belang en een fijne plek om je in onder te dompelen.

Museum Plantin-Moretus is het enige historisch huis in Vlaanderen dat een volledig archief bewaart over de woon- en werkgeschiedenis van 1555 tot 1876. De rijkdom uit het archief wordt de basis om het huis tot leven te brengen met mensen van vlees en bloed, die dezelfde dromen en hoop deelden als onze bezoekers vandaag. En ook dezelfde eeuwenoude rituelen kenden om het jaar te markeren. De expo *Vrouwenzaken/Zakenvrouwen* in 2025 biedt ons de kans om te testen hoe we de informatie uit het rijke archief kunnen ontsluiten en welke verhalen het dichtste bij het publiek staan — zie doelstelling 6.1.

1. Digitalisering

De digitale werking is een speerpunt in onze verdere ontwikkeling. Zo versterkt Museum Plantin-Moretus haar positie als onderzoeksplek, vergroot ze haar internationaal bereik, ontplooit ze nieuwe vormen van participatie en breidt ze de digitale publieksontsluiting uit.

The Plantin Press Online

Het Museum Plantin-Moretus volgt de geïntegreerde strategische werking van de overkoepelende dienst ‘digitalisering’.

Museumgroep

De dienst Behoud en Beheer beheert de overkoepelende digitale ontwikkelingen van de Antwerpse museumgroep en staat in voor de uitbouw van de digitale infrastructuur. Museum Plantin-Moretus sluit zich aan bij de digitale transformatie die enerzijds inzet op een kwaliteitsvolle en gebruiksvriendelijke digitale werking en anderzijds noodzakelijk is om (inter)nationale ambities en beleidsdoelstellingen te realiseren. Behoud en Beheer realiseerde hiervoor een meerjarig programma digitale transformatie met de aanwerving van een programmamanager, de opmaak van een architectuurtekening en de opstelling van een toekomstvisie.

Museum Plantin-Moretus geniet van volgende overkoepelende acties:

- De realisatie van een eerste versie van de Datahub. In 2024 werd een lastenboek opgesteld voor het realiseren van een basisontsluiting van de collectiedata via de Datahub.
- In de uitgebreide beeldbank DAMS is voor het beheer van digitale objecten een nieuw systeem ontwikkeld. In eerste instantie gaat het om een technologie-update die de verdere uitbouw van het systeem mogelijk maakt. De migratie van het huidige naar het nieuwe systeem staat begin 2025 gepland. Het huidige DAMS-systeem is rechtstreeks gekoppeld met de afzonderlijke collectiesystemen, het nieuwe DAMS wordt gekoppeld via de Datahub.
- Een tweede versie van de Erfgoedrapportageapp ERA is ontwikkeld om de registratie van conditierapporten (tekst en beeld) op een uniforme manier uit te voeren.
- De principebeslissing is genomen om vanaf 2026 in te stappen in de Vlaamse Erfgoeddatabase van meemoo. De bestaande toepassingen voor archief- en bibliotheekbeheer worden behouden, met integratie via de Datahub.
- Op vlak van databeheer heeft Behoud en Beheer data verrijkt en opgeschoond. Onder meer door toevoeging van een luik 'objectgeschiedenis', door de rechtekking van het veld 'huidige eigenaar' en door het recordtype 'set' weg te werken.
- Het Stadsarchief archiveerde de objectdossiers in het e-depot, waarna kruisverwijzingen in Adlib/Axiell werden gelegd.

2.1 Collecties online verbonden

Collectieregistratie verder uitbouwen om de collecties open te kunnen linken met die van erfgoedbewaarders wereldwijd. Een duidelijke projectplanning garandeert voortgang in het opschonen van de basisregistratie, en in het verhogen van de digitalisering.

Personeel

Om de eigen ambities van het museum te realiseren maakte Museum Plantin-Moretus werkingsbudgetten vrij om een nieuwe medewerker digitalisering op B-niveau aan te werven.

Rubensgrafiek

In het kader van het pilootproject *Rubens* van de Virtual Printroom, een initiatief van de New Hollstein, werd onze collectie Rubensgrafiek (ca. 2.000 prenten) bijna volledig gedigitaliseerd. De bedoeling van de Virtual Printroom is om alle gekende afdrukken van Rubens samen te brengen in één database. Verschillende musea en prentenkabinetten hebben zich geëngageerd om ook de afbeeldingen van hun Rubensprenten aan te leveren.

We zetten hiervoor een workflow uit om de verwerking van aanvragen naar beelden-in-bulk te vereenvoudigen. 461 werken waren al kwalitatief gescand en gekoppeld in DAMS. Daarnaast namen we in huis 1.020 prenten op, die qua formaat geschikt waren voor de Zeutschel-scanner. We kochten van 84 beelden de copyright over van een externe fotograaf, de juridische dienst superviseerde daarvoor het contract. De fotografen van Behoud en Beheer engageerden zich om de fotografie van 261 grote formaten op zich te nemen (uitgevoerd in januari 2025).

Wanneer er alleen zwart-witafbeeldingen van prenten beschikbaar waren op DAMS, werden die vervangen door versies in kleur. De zwart-witvarianten werden in 'backoffice' gezet op advies van de conservator, zodat ze raadpleegbaar blijven over een vroegere staat van het werk.

Archieven

In augustus 2024 werden 20 registerbanden gedigitaliseerd door extern bedrijf GMS, in het kader van het project *Loon naar werken*. De beelden van de gedigitaliseerde archiefbundels werden gecontroleerd op de ingebedde metadata en de meting van de uitlichting van de TON-targets. De validatie van beelden met tiff-formaat is nog niet mogelijk, Digipolis zoekt hiervoor geschikte software. De 20 registerbanden (7.496 beelden) moeten nog opgeladen in en gekoppeld worden aan DAMS.

Archiefstukken die door het team van vrijwilligers worden verwerkt tot een nieuwe map of band, worden in dit traject meteen gedigitaliseerd. Het is hiervoor de ideale gelegenheid: de stukken werden gereinigd, verstevigd en los uit de band gehaald om ze gemakkelijk op de Zeutschel-scanner te leggen vooraleer ze opnieuw in te binden.

Collecties typografie & drukkerijgoed

- Koperplatenproject: na reiniging en conservatie door Sien Dumeez fotografeerde extern fotograaf Peter Maes op 25 november de resterende koperplaten gemaakt voor het boek van Guicciardini (1581). Deze 37 koperplaten zijn nu beschikbaar op DAMS.
- Drukpersen: voor een artikel van onderzoekers werden zo'n 30 detailopnames van drie drukpersen in huis gemaakt. Deze zijn nu ook publiek beschikbaar.

Collectie oude drukken en handschriften

Met een helder contract voor de overname van copyrightrechten namen we de beelden van enkele gedigitaliseerde handschriften over van de externe fotograaf Peter Maes. Het gaat om handschriften: het *Carmen Paschale* van Caelius Sedulius en de *Chroniques* van Jean Froissart (volumes 1 en 2), goed voor 931 mediabestanden die nu publiek domein zijn.

On-demand aanvragen

Via onze leeszaal komen verschillende scanaanvragen binnen: van enkele pagina's tot volledige boeken. Zijn de aangevraagde werken geschikt voor de Zeutschel- of Qidenus-scanner, dan maken we de opnames zelf. Bij enkele pagina's bezorgen we de digitale bestanden via WeTransfer aan de aanvrager. Gaat het om volledige werken, dan koppelen we die aan DAMS en bezorgden we de permanente link aan de aanvrager. Van juli tot en met december telden we 18 aparte aanvragen.

Interne aanvragen

Soms komen de aanvragen ook van medewerkers van het museum. Zo digitaliseerden we het prentenboek *Bij de Diltfjes* (PK.MSB.0293). De digitalisering diende als voorbereiding voor de voorleessessie van Mitta Van der Maat op 3 januari 2025 in het museum, en is nu ook beschikbaar op DAMS. Van juli tot en met december waren er 12 interne aanvragen.

Basisregistratie

Alle nieuwe aanwinsten krijgen standaard een basisregistratie. Daarnaast vulden we projectmatig gegevens aan:

- verrijken van de gegevens van beeldhouwerstekeningen, met de hulp van een stagiair
- verrijken van de gegevens van tekeningen uit de Collectie Kruyfhooft, n.a.v. een onderzoeksproject
- verrijken van de gegevens van een selectie koperplaten i.k.v. het koperplatenproject
- aanvulling van de gegevens van in bruikleen gevraagde objecten
- aanvulling van de gegevens van objecten op basis van extern onderzoek of vragen van externen
- aanvulling van de gegevens van Rubensprenten i.k.v. Virtual Printroom Hollstein
- verbetering en verrijking van de beschrijvingen van Ensorprenten in het collectieregistratiesysteem, met de hulp van een werkstudent
- inhaalbeweging in de collectieregistratie van onverwerkte schenkingen, met de hulp van vrijwilligers
- dataopschoning en -verrijking op basis van onderzoek en externe vragen
- fotograferen van koperplaten na hun behandeling

Functionaliteit op het niveau van de museumgroep

- Het onduidelijke recordtype 'set' werd weggewerkt voor Museum Plantin-Moretus, het Museum Mayer van den Bergh, Middelheimmuseum, Rubenshuis en Museum Vleeshuis.
 - o Valorisatie
 - thesaurustermen (5 niet gedefinieerde en 86 kandidaatstermen)
 - termen in de 'Personen en Instellingen'-database (53 niet gedefinieerd en 911 kandidaatstermen)
 - o Database van de tentoonstellingen opgeschoond in Axiell/Adlib:
 - lege tentoonstellingsrecords zijn verwijderd
 - ontbrekende datums zijn aangevuld
 - foutieve datums werden verwijderd of aangepast
 - o Database van de bibliotheekcatalogus werd aangepast in Axiell/Adlib (20.000 lege records verwijderd)
- Opleidingen: verspreid over het jaar werden vijf opleidingen verzorgd voor in totaal 42 collega's.
- Voor verschillende musea werden data-exports aangeleverd en/of data-import uitgevoerd.
- De fotografen van Behoud en Beheer leverden in 2024 iets meer dan 2.000 hoogwaardige foto's af. Een deel daarvan gebeurde op vraag van Museum Plantin-Moretus.

Meetbare actie	Indicator
Basisregistratie opschonen, aanvullen en verrijken op basis van een projectmatig actieplan. We kiezen hier steeds voor afgebakende projecten.	Interne projecten * Beschrijven van nieuwe aanwinsten / schenkingen in het collectieregistratiesysteem * Verbeteren/verrijken van registratie: beeldhouwerstekeningen, collectie Kruyfhooft en Ensorprenten * Inhaalbeweging registratie van schenkingen in de moderne collectie * Het nieuwe archiefbeheersysteem (een combinatie van ArchivesSpace voor archiefbeschrijvingen en Arches voor stukbeschrijvingen) werd in juli 2024 in productie genomen. Externe projecten * Aanvullen/opschonen registratie: bruikleenobjecten, aanvragen van onderzoekers/externen en de Virtual Printroom Hollstein voor Rubensgrafiek Totaal Arches 445 nieuwe beschrijvingen aangemaakt Adlib: 103.096 beschrijvingen aangepast (oa automatische aanpassingen) Brocade: 83 nieuwe beschrijvingen en 134 beschrijvingen verrijkt
Verhoging digitalisering van de collectie op basis van een projectmatige aanpak, volgens een concrete planning	Interne projecten * Rubensgrafiek: 1.278 prenten (1.278 beelden) * Transkribus: 4 archieven (716 beelden) * Koperplatenproject (totaal 5.116 beelden): - alle 599 platen op A-formaat werden vóór en na behandeling recto en verso gedigitaliseerd en verwerkt in DAMS (2.396 beelden) - van de platen op B-formaat werden 960 opnames vóór behandeling recto en verso gedigitaliseerd (1920 beelden), waarvan de helft al verwerkt in DAMS - van de platen op B-formaat werden 400 opnames na behandeling recto en

	verso gedigitaliseerd (800 beelden). Die werden nog niet verwerkt in DAMS. Externe projecten * <i>Loon naar werken</i> : 20 registerbanden (7.496 beelden)
Een website die voldoet aan de noden van al onze diverse doelgroepen: van een gebruiksvriendelijk ticketsysteem en eenvoudigere doorzoekbaarheid van de collecties tot een overzichtelijk aanbod aan online educatief materiaal	1ste fase (2024) * Analyse huidige website * Workshops noden nieuwe website (doelen, structuur, opbouw/wireframes, visueel concept enz.) 2de fase (2025) * Opbouw nieuwe website * Contentcreatie nieuwe website

2.2 Interactief onderzoek

Interactieve platformen opzetten zowel voor gedeeld onderzoek in samenwerking met onderzoekers en vrijwilligers die bijdragen aan platformen als Plantin Press Online en aan een burgerwetenschapsproject voor transcriptie van archiefmateriaal.

Plantin Press Online

In februari 2024 lanceerden we samen met uitgeverij Brill de *Plantin Press Online*, een online onderzoeksinstrument dat het brede publiek vrij toegang geeft tot gedetailleerde informatie over alle edities die Christoffel Plantijn drukte en/of publiceerde in zijn drukkerij-uitgeverij in Antwerpen en Leiden. De Plantin Press Online bouwt voort op de papieren versie van Leon Voet, maar wordt verrijkt met informatie uit het Plantijnse archief, de collectie manuscripten, en linken naar digitale inventarissen van het typografisch materiaal, houtblokken en koperplaten. Ze maakt het ook mogelijk om gedigitaliseerde edities terug te vinden en door te verwijzen naar verder wetenschappelijk onderzoek. Door een beroep te doen op de input van gebruikers, zetten we in op burgerwetenschap om bestaande editiebeschrijvingen uit te breiden.

Transkribus

De massatranscriptie van archiefstukken met hulp van vrijwilligers werd eindelijk realiteit in 2024. Via online en on-site infomomenten maakte het museum in september en oktober tientallen mensen warm om zich als transcribent-vrijwilliger te engageren. Uiteindelijk startten 42 online vrijwilligers aan de transcriptie van archiefstukken uit het Plantin-Moretusarchief. Voor de transcriptie maakt het museum gebruik van Transkribus, een webgebaseerde applicatie voor geautomatiseerde Human Text Recognition (HTR). De transcribent-vrijwilligers dragen bij in drie fasen van het transcriptieproces: de correctie van regelherkenning, de correctie van de automatische transcripties, en het taggen van personen, plaatsen en datums. Parallel bouwde het museum in de applicatie Slack een online community uit om een gemeenschapsgevoel onder de transcribent-vrijwilligers te creëren. De community stimuleert de zelfredzaamheid waarbij de vrijwilligers elkaar helpen.

Meetbare actie	Indicator
Vrijwilligers blijven aantrekken voor (voorbereiding op) onderzoek. We kijken hiervoor in de eerste plaats naar onze erfgoedgemeenschappen.	Zorgtraject: 14 Collecties, onderzoek: 4 Online/Transkribus: 42
Plantin Press Online	* 1076 beschrijvingen: uitgebreid met online bibliografische referenties naar STCN, USTC en STCN, verwijzingen naar gedrukte bibliografische referenties en verder verrijkt met bibliografische informatie * 177 beschrijvingen: uitgebreid met gedigitaliseerde exemplaren uit onze collectie * 1000 beschrijvingen: uitgebreid met nieuwe exemplaren uit de collecties van KU Leuven, UC Louvain, UL Liège en UNamur
Burgerwetenschapproject voor transcriptie van archiefmateriaal opzetten (crowdsourcing).	615 getranscribeerde en geïndexeerde scans van archiefstukken

2.3 Digitaal aanbod

Bouwen aan een duurzaam digitaal aanbod voor zowel collectieontsluiting als publieksbereik en presentatie, met een balans tussen fysiek en virtueel. Dankzij een aantrekkelijke publieksinterface heeft het publiek gemakkelijker toegang tot de digitale metadata en beelden. Impressed by Plantin wordt uitgebreid met andere collecties. De digitale bibliotheek omvat 100 topstukken per collectie online en digitale expo's rond de 10 helden van het huis, van hieruit wordt het aanbod op Google Arts & Culture uitgebreid. Dit alles met aandacht voor storytelling rond wonen en werken in de Officina Plantiniana.

Met de ontwikkeling van de nieuwe datahub voor de Antwerpse museumgroep is het onduidelijk welke vorm en hoe het project *Impressed by Plantin* (de digitalisering van de collectie houtsneden) zich verder kan ontwikkelen. Daarom leggen we dit project stil tot na de lancering van de Datahub. De digitalisering van de Rubensgrafiek kan momenteel niet aangeboden worden, we wachten op de mogelijkheden van de Datahub.

Digitale bibliotheek

De digitale bibliotheek met 100 topstukken is beschikbaar in het museum. Voor de vernieuwde opstelling in 2026 willen we die uitbreiden naar 100 topstukken per collectie.

Google Arts & Culture

We werken actief mee aan grote projecten van externe partners die een grote zichtbaarheid aan de collecties geven. Na de afwerking van het project met Google Books gingen we een samenwerking aan met de Virtual Print Room voor de ontsluiting van de Rubensgrafiek — zie doelstelling 2.1.

Meetbare actie	Indicator
Publieksinterface: publiek heeft toegang tot de digitale metadata en beelden <i>Impressed by Plantin</i> uitbreiden met andere collecties Digitale bibliotheek van 100 topstukken per collectie online	Aantal consultaties stijgend
Multimedia bij tijdelijke tentoonstellingen integreren en online ter beschikking stellen. Onderzoek naar mogelijkheid om dit (online) te archiveren — zie doelstelling 6.1.	Producten voor expo's <i>Van Crabbeling tot Carton</i> en <i>Ensor</i> – zie verder 6.1

3. Collecties versterken

Museum Plantin-Moretus versterkt de tekeningen-, prenten-, boeken- en archiefcollecties en verscherpt het collectieprofiel, zodat de collecties internationaal toonaangevend blijven voor onderzoekers en inzetbaar zijn voor samenwerkingen.

Andries Lens, Hector zoekt Paris bij Helena

3.1. Verwerven

Relevante collectiestukken verwerven dankzij een actief netwerk dat het museum inzet om schenkingen te stimuleren, een scherper kader uit te schrijven voor de verwervingen voor het Prentenkabinet en de collecties Officina Plantiniana, en samenwerkingen opzetten met verzamelaars om die contacten te versterken.

Belangrijkste aankopen

Bij de aankoop van werken boven de 20.000 euro vragen we een neutrale expert om extern, schriftelijk advies. Deze expert maakt een inschatting van het belang van de aanwinst, de prijs, en het Museum Plantin-Moretus als geschikte locatie. Een dergelijk advies werd gevraagd voor de aankoop van de collectie Lens, die uit ca. 475 tekeningen bestaat. Andries Lens was een 18de-eeuwse Antwerpse kunstenaar en een van de vroegste voorvechters van het neoclassicisme in België. Hij was directeur van de Antwerpse academie en voerde als ontwerper een paar opdrachten uit voor de Plantijnse drukkerij. De tekeningen uit zijn atelier zijn na het overlijden van de kunstenaar steeds in het bezit van de familie gebleven, wat uitzonderlijk is. Het geheel geeft een goed overzicht op de werkpraktijken van kunstenaars, en de rol van de tekenkunst in het verspreiden van het neoclassicistische ideaal.

Hiernaast verwierf het museum een prachtig ontwerp voor de titelpagina van *Les Chartes Nouvelles du pays et comté de Haynau*, gedrukt te Bergen in 1620. Voor dit ontwerp werd een beroep gedaan op de Antwerpse ontwerper en uitgever Pieter de Jode. Het illustreert de uitstraling van Antwerpen als artistiek centrum, en haar reputatie als drukkersstad.

Een andere uitzonderlijke aanwinst is een zeldzaam ontwerp voor een glasraam van Theodoor van Thulden, een vooraanstaand Antwerpse schilder uit de 17de eeuw. Van zijn activiteiten als ontwerper van glasramen zijn maar weinig getuigenissen bewaard. Deze aanwinst vormt daarom een belangrijke toevoeging aan zijn oeuvre.

Tot slot kochten we 12 oude drukken aan van edities waarover we nog niet beschikten. Het gaat o.a. om 7 edities die bij Christoffel Plantijn van de persen kwamen.

Belangrijke schenkingen

Het actieve netwerk van liefhebbers en verzamelaars rond het museum leverde een aantal mooie schenkingen op, zoals een kleine collectie van 25 oude devotieprentjes van Francine de Nave, en enkele oude prenten van Marcus De Schepper.

Raf Coorevits schonk 23 werken, waaronder prenten, tekeningen en drukplaten. De kunstenaar combineerde zijn artistieke carrière met lesgeven aan Sint-Lucas Gent (1959-1994) en d'Academie Sint-Niklaas (1964-1980), waarmee hij een belangrijke figuur werd in de kunsteducatie.

Meetbare actie	Indicator
Schenkingen stimuleren met evenementiële acties: informeren over schenkingen Partners: Mecenaatsfonds, Vrienden van het Museum	Aantal acties: 2 sponsoravonden van Mecenaatsfonds
Adviesgroep bepaalt scherper kader voor verwervingen binnen de hedendaagse evoluties voor het Prentenkabinet en de collecties Officina Plantiniana	Aangepast verwervingskader: wordt opgenomen in 2025 i.k.v. het nieuwe collectieplan
Extern advies voor verwervingen en zichtbaar maken voor verzamelaars	Bij aankopen boven 20.000 euro: 3 dossiers
Meer inzetten op zichtbaarheid van de aanwinsten om schenkingen en sponsoring te stimuleren	Communicatie via nieuwsbrieven en website

3.2. Prentenkabinet

Het Prentenkabinet neemt een sterke positie in tegenover andere vergelijkbare collecties in Vlaanderen en Nederland. Een adviesgroep ondersteunt de opzet van een strategie om de zichtbaarheid van het Prentenkabinet te verhogen en het verwervingsbeleid voor de moderne collectie te versterken.

Op dit moment is er nog geen formele adviesgroep opgericht voor een nieuwe strategie om de zichtbaarheid van het Prentenkabinet te versterken en het verwervingsbeleid voor de moderne collectie te herzien. Toch zijn al enkele belangrijke initiatieven in gang gezet die als fundament kunnen dienen voor de toekomstige beleidsontwikkeling. Een goed voorbeeld is de Ensor tentoonstelling van vorig najaar. Die droeg niet alleen bij aan de zichtbaarheid van de collectie. Ze leverde ook waardevolle inzichten op voor het ontwikkelen van een vernieuwd verwervingsbeleid voor moderne werken. Dit zou een herziening van het huidige verwervingsbeleid kunnen inhouden, waarbij het technische en creatieve proces van kunstwerken als leidraad dient, en het geografische kader ruimer wordt opgevat. Dit breder georiënteerde verzamelbeleid kan ruimte bieden voor nieuwe toevoegingen, zonder daarbij de relevantie van de huidige collectie uit het oog te verliezen.

Museum Plantin-Moretus ondernam in 2024 de volgende acties om de zichtbaarheid van het Prentenkabinet te verhogen:

- We organiseerden de tentoonstellingen *Van Crabbeling tot Carton* (17.11.2023—18.02.2024), met de mooiste tekeningen uit de collectie, en *Ensors staten van verbeelding* (28.09.2024—19.01.2025). Beide tentoonstellingen kregen heel wat bezoekers over de vloer (respectievelijk 27.000 en 42.000). Het waren met andere woorden geslaagde initiatieven om de zichtbaarheid van de collectie van het Prentenkabinet te verhogen bij een breder publiek. Ook de bijgaande publicaties en evenementen verhoogden de aandacht voor deze collectie.
- De expo *Van Crabbeling tot Carton* reisde door naar het Ashmolean Museum in Oxford (23.03.2024—23.06.2024). Deze tentoonstelling en de Ensorcollectie van het Prentenkabinet kregen heel positieve feedback in alle belangrijke Engelse kranten, wat kan tellen qua verhoogde internationale zichtbaarheid van het Prentenkabinet.
- Een internationale campagne voor het *Ensorjaar* zorgde voor brede zichtbaarheid van de Ensor tentoonstelling en de moderne collectie. Onderdeel hiervan was een promotiefilm op de luchthaven van Zaventem en een briefing voor de medewerkers van de buitenlandkantoren van Toerisme Vlaanderen. Daarin werden de Ensorverzameling en de moderne collectie van Museum Plantin-Moretus uitgebreid gepresenteerd.
- Tijdens show & tells, lezingen en studiedagen werd de collectie verder onder de aandacht gebracht bij studenten en onderzoekers. Naar aanleiding van *Van Crabbeling tot Carton* tentoonstelling, werden symposia georganiseerd in Antwerpen en in Oxford, en een online evenement via het netwerkplatform CODART op 7 mei. De conservatoren gaven lezingen in Haarlem (over de oorsprong van het Antwerpse Prentenkabinet) en op het internationale Ensorcongres in Antwerpen (over de Ensorexpo in het museum).
- Via sociale media werd de collectie van het Prentenkabinet geregeld onder de aandacht van het bredere publiek gebracht.
- In 2024 vond de jaarlijkse Prentenkabinetwerk-bijeenkomst plaats in het Museum Plantin-Moretus, een overlegplatform voor conservatoren van Nederlandstalige Prentenkabinetten in België. Museum Plantin-Moretus is coördinator van deze contactgroep. Aan bod kwam het koperplatenproject van het museum en de *Van Crabbeling tot Carton* expo die op dat moment in het museum liep.

Meetbare actie	Indicator
Strategie opzetten om de zichtbaarheid van het Prentenkabinet te verhogen: fysiek en online	Aantal ontsluitingsacties: 2 expo's, 2 congressen, 2 show & tells
Ontwikkeling concept Ensorexpo i.s.m. verzamelaar	Gerealiseerd

4. Inzetten op zorg:

Museum Plantin-Moretus breidt de zorgtrajecten voor gebouw, collecties en druktechnieken uit, om volgens internationale standaarden, het museum als UNESCO-werelderfgoed waardig, te behouden, bewaren en borgen.

Koperplatenproject: de achterzijde leert ons dat Plantijn oude koperplaten versneed tot kleinere koperplaten voor zijn boekillustraties, een vorm van recyclage

4.1. Een zorgplan ontwikkelen als hét centrale werkinstrument voor een adequate zorgwerking.

Dit is een geïntegreerd collectiezorgplan met draaiboeken waarin zowel externe restaurateurs, de overkoepelende dienst Behoud & beheer, het museum, de vrijwilligers een rol in opnemen.

Personeel

Om de eigen ambities van het museum te realiseren, maakte Museum Plantin-Moretus werkingsbudgetten vrij om een nieuwe medewerker zorg op B-niveau aan te werven.

Zorgplan

Het zorgplan biedt een overzicht en helpt ons om onze eigen werking op vlak van zorgbehoeften beter over het jaar te spreiden. Deze planning omvat de hele museumcollectie en wordt gedeeld met de dienst Behoud en Beheer zodat ze ondersteuning kan inplannen. De planning is ingebed in een bredere visie op zorg voor het huis en de collectie, zoals het in kaart brengen van opleidingen, aandachtspunten bij de uitbouw van onze vrijwilligerswerking, een fijnmazigere klimaatopvolging etc.

In 2024 lag de focus van collectiebeheer op de ondersteuning van de tentoonstellingsprojecten (afbraak en tweede opstelling van *Van Crabbeling* en de *Ensors staten van verbeelding*), de opvolging van drie calamiteiten, en de aanwerving van een nieuwe medewerker zorg. Het grote zorgtraject voor het

historisch huis stond grotendeels *on hold*, op maandagen (sluitingsdagen) werden kleine conservatie- en onderhoudsingrepen uitgevoerd. Dankzij de nieuwe behoudsmedewerker kan de zorg opnieuw opgepakt worden in 2025.

Gebouw en calamiteiten

Museum Plantin-Moretus voelde in 2024 de impact van de klimaatverandering en de grote regenperiodes. De complexe dakconstructie is hier niet op ingesteld, met verschillende lekken tot gevolg. Aan de Stad Antwerpen werd gevraagd om hier een analyse over op te maken. De Antwerpse museumgroep heeft een aantal doelstellingen vastgelegd, waaronder het verbeteren van de gebouwen i.k.v. klimaatbestendig maken van de sites, verwoord in de SD2 Sitebeheer en SD6 ecologische duurzaamheid:

- Een helder duurzaamheidsbeleid geënt op lokale, Vlaamse en internationale evoluties, kennis en kansen;
- de optimalisatie van het energiebeheer van gebouwen en collectie (energiescans, onderzoek naar hoe klimaatbestendig maken van de sites);
- meer groen en biodiversiteit op de sites;
- de verduurzaming van het aankoop- en materiaal beleid
- een doordacht mobiliteitsbeleid voor collectie, medewerkers en bezoekers;
- een digitale duurzaamheid;
- het zichtbaar maken van hun duurzaamheidsacties zichtbaar de sensibilisering van het publiek.

Deze strategische en operationele doelstellingen volgden na het intensieve, gemeenschappelijke traject dat in 2023 samen met internationaal expert Henry McGhie (Curating Tomorrow – auteur van de holistische aanpak van toolkit ‘Mobilising museums for Climate action’) werd afgelegd. Er waren ook gesprekken met experts van Greentack Gent, het EcoHuis en de diensten Klimaat en Leefmilieu van de stad Antwerpen.

Met de hulp van de dienst Behoud en Beheer wordt ingezet op ongediertebestrijding IPM. Dit wordt mee opgevolgd door de conservator historisch huis omwille van de grote impact van bv. motten en zilversjes op de collecties.

Meetbare actie	Indicator
Collectiezorgplan	Zorgplan wordt jaarlijks aangepast
Collectiestukken restaureren Partners: vrijwilligers, collectiebeleid/restauratie papier	Aantal behandelde items: 21
Collectie in zuurvrije dozen steken en op zuurvrije dragers monteren Partners: vrijwilligers, collectiebeleid/restauratie papier	Aantal ingepakte en 241 gemonteerde objecten
Tekeningen-, prenten-, boeken- en ander archief digitaliseren	Aantal gedigitaliseerde objecten
Pool van vrijwilligers uitbreiden en opleiden in EHBO	Aantal opgeleide vrijwilligers
Zorgtraject voor de interieurs en kunstcollectie Partners: restauratoren, Behoud en Beheer, vrijwilligers	Aantal acties: 9

Integrated Pest Management (met oog op de problematiek van een historisch huis met een grote papieren collectie)	Aantal acties: 4
Draaiboeken ontwikkelen en bewustzijn creëren rond de impact van uitzonderlijke weersomstandigheden	Ontwikkelde draaiboeken: voorzien in 2025

4.2. Bewaaromstandigheden optimaliseren

Bewaaromstandigheden optimaliseren door in te zetten op een beter depotbeheer, monitoren van alle objecthandelingen en investeren in verschillende trajecten om de bewaring van de interieurgehelen, de oude drukken en de typografische en technische collectie in de vaste opstelling van het museum stelselmatig te verhogen: de inhaaloperaties zijn de koperplaten en houtblokken, standplaatsbeheer, IPM en waarderingsstraject.

Duurzaamheid: 'nieuwe' kasten voor de BM-bibliotheek, gerecupereerd uit het oude Rubenianum.

In 2024 zetten we het koperplatentraject verder: de D- en A-formaten en de helft van de B-formaten werden behandeld, gefotografeerd en opnieuw verpakt. Met UAntwerpen werkten we aan een protocol voor de behandeling van de zinkplaten uit de collectie van het Prentenkabinet. Een masterstudent bestudeert, maakt behandelingsvoorstellen, testbanken en restaureert een collectie van Nicky Van Damme. Een Erasmusstudente registreerde alle platen in Adlib en verpakte ze in zijdepapier. Nadien werden ze gefotografeerd met nummer.

Om risico's voor het huis en zijn collecties te beperken voeren we preventieve handelingen uit. Elk nieuw object wordt in externe quarantaine geplaatst, gescreend en/of behandeld. Een nieuwe verwerving van (gehavende) oude drukken onderging gammastraling, werd manueel gereinigd en in dozen verpakt voor ze opgenomen werd in de collectie. Vier zetblokken voor de educatieve ruimte kregen eerst een epoxy-behandeling. Op regelmatige basis wordt in de depots preventief op schimmelconcentraties getest.

Voor het gebouw en het depotbeheer heeft de collectiebeheerder een zomerstage gevolgd aan het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) om beter inzicht te krijgen op de werking van HVAC (luchtbehandeling) en klimaatbeheersing van het depot en het historisch huis. In 2025 wordt een traject voor duurzame klimaatwerking verder uitgewerkt. De nieuwe sitemanager ondersteunt de technische aspecten van het depot- en klimaatbeheer.

Een nieuw IPM-traject werd door Behoud en Beheer geïntroduceerd. Op het vlak van standplaatsbeheer wordt gestaag verder gewerkt. Door de BM-bibliotheek te verhuizen naar een nieuwe compactus kan een aangroei van de bibliotheek opgevangen worden. Het is ook een goed moment om kwetsbare BM-boeken van een doos te voorzien.

Meetbare actie	Indicator
Koperplaten conserveren en opnieuw verpakken	Aantal behandelde platen: 1.236 koperplaten behandeld 1.323 koperplaten opnieuw verpakt
Typografische deelcollectie projectmatig digitaliseren om ze beter te bewaren	Aantal gedigitaliseerde objecten: 37 koperplaten uit collectie Guicciardini 3 drukpersen (30 detailopnames)
Barcodering voor beter standplaatsbeheer	Aantal objecten met barcodering: 1.400 koperplaten kregen een barcodelabel
Opleiding art-handling voor personeel en vrijwilligers	1 opleiding, 20 personen
Calamiteitenplan: draaiboeken maandelijks testen	Aantal acties vanaf 2025

4.3. Bruiklenen

Bruiklenen — (Semi-permanente) tentoonstellingen in (Vlaamse) musea ondersteunen en hiervoor een aangepast bruikleenbeleid ontwikkelen.

De volgende bruiklenen aan expo's sprongen in 2024 het meest in het oog:

- *Bruegel to Rubens: Great Flemish Drawings*, Ashmolean Museum, Oxford, VK (22.03.2024—29.06.2024). Niet minder dan 64 oude tekeningen, de meeste opgenomen in de Vlaamse Topstukkenlijst, werden in Oxford getoond naast een selectie uit de rijke collectie van het Ashmolean Museum. Deze tentoonstelling was het vervolg op de tentoonstelling Van Crabbelinge tot Carton in Museum Plantin-Moretus. De hele operatie was een stevige logistieke uitdaging.
- *Goed Fout: De Zeven Hoofdzonden in beeld*, Bonnefantenmuseum, Maastricht, Nederland (19.10.2024—12.01.2025). Naast oude tekeningen en boeken werden hier ook een aantal van onze houtblokken getoond, een nog te weinig gekende collectie die dankzij onze inspanningen om ze te digitaliseren zijn vruchten afwerpt.
- *Music-Hall*, Museum Albert Van Dyck, Schilde (26.11.2024—30.03.2025). We hechten ook veel belang aan een warme samenwerking met kleinere Vlaamse musea.

Meetbare actie	Indicator
Meewerken aan (semi-permanente) tentoonstellingen	7 expo's: 112 oude drukken, koperplaten, houtblokken,

	tekeningen, prenten, schetsboeken en prentboeken
Bruiklenen voor expo's in het Prentenkabinet in KMSKA	4 houtblokken en koperplaten
Objecten voor bruikleen digitaliseren	Aantal gedigitaliseerde objecten

4.4. Het museum als collegiale partner

Als collegiale partner van de Antwerpse museumgroep mee werken om het behoud en beheer van de collectie en de depotwerking verder te versterken.

Binnen de Antwerpse museumgroep wordt de werking rond behoud en beheer centraal georganiseerd als een klantgerichte en op expertise gebaseerde interne dienstverlening voor collectiemanagement.

Museum Plantin-Moretus geniet van volgende overkoepelende acties:

Met het oog op een structurele verankering en kwalitatieve huisvesting van de gehele collectiewerking (depot, conservatie/restauratie, art-handling en atelierwerking) schreef de Antwerpse museumgroep i.s.m. het team Stadsbouwmeester en vastgoedpartner AG VESPA een ontwerpwedstrijd uit voor de ontwikkeling van het *Collectie Centrum Antwerpen*. Het ontwerp van TM Office Winhov — HUB werd als winnend ontwerp gekozen.

De Antwerpse museumgroep ontwikkelt een slim conservatienetwerk waarbij een evenwicht gezocht wordt tussen gestandaardiseerde behoudstaken en gespecialiseerd maatwerk. Behoud en Beheer draagt actief bij tot structurele expertisedeling binnen de museumgroep. Dit door het verlenen van advies, de publicatie van gerealiseerde projecten, de opmaak van draaiboeken en het verzorgen van opleidingen in situ over manipulatie van objecten, collectiehulpverlening, goede bewaring en correcte presentatie. In juli 2024 gaf de restaurator papier van Museum Plantin-Moretus een opleiding in art-handling.

De interne dienstverlening van Behoud en Beheer wordt georganiseerd via een online ticketsysteem ('Fresh Service') waarmee het museum diensten kan aanvragen. Voor Museum Plantin-Moretus voerde Behoud en Beheer 186 acties uit.

Het eengemaakte team Art-Handling zorgt voor de logistieke ondersteuning binnen de museale werking. Voor het project rond het reinigen en fotograferen van de koperplaten uit onze collectie verzorgde het team het transport van de platen naar DIVA. Daarnaast ondersteunde het team de afbraak van de expo *Van Crabbeling* en stond in voor een groot deel van het transport en opbouw van de Ensor tentoonstelling.

Het team Restauratie en Preventieve Conservatie ondersteunt bij de restauratieopdrachten. Voor Museum Plantin-Moretus ligt de nadruk op museale ontsluiting. Zo werd de restauratie van een schilderij van de jonge Edward Moretus beëindigd. Behoud en Beheer treedt ook op als controleorgaan en adviesverlener bij verwerving en bruiklenen, en formuleerde een aantal adviezen. Het team rolde een strategie 'Integrated Pest Management' (IPM) uit over 12 museale locaties, waaronder Museum Plantin-Moretus.

5. Kennis verdiepen

Museum Plantin-Moretus stimuleert en faciliteert in samenwerking met (inter)nationale partners het onderzoek over de impact van het gedrukte woord en beeld, over de woon- en werkgeschiedenis in het huis en de Officina Plantiniana en over de collecties. De onderzoeksresultaten worden naar gebruikers en bezoekers vertaald.

5.1. Gevoerd onderzoek

Het wetenschappelijk personeel heeft eigen onderzoek op de collecties gevoerd en onderzoek door derden gestimuleerd. De onderzoeksresultaten worden gedeeld met een bredere erfgoedgemeenschap, specialisten en geïnteresseerden bijvoorbeeld via eigen website en nieuwsbrieven, via lezingen en (internationale) congressen of via kanalen van andere organisaties. Zo verankert het museum de opgedane kennis op een meer duurzame manier. Een onderzoeksplan en samenwerking met buitenlandse universiteiten voor langdurige stages zijn hierin de speerpunten.

Personeel

Om de eigen ambities van het museum te realiseren, maakte Museum Plantin-Moretus werkingsbudgetten vrij om een tijdelijke medewerker op B-niveau aan te werven voor de ontsluiting van het bedrijfs- en familiearchief. De medewerker doet onderzoek naar de rol van vrouwen in het verhaal van Plantin-Moretus, en trekt ook het Transkribus-project op gang.

Onderzoeksagenda

Het team verscherpte de visie en strategie over wat onderzoek hier in huis betekent en wat het moet opbrengen:

“Vertrekkend vanuit de diverse collecties, het historisch huis, de site en de museale werking, initieert, stimuleert en faciliteert Museum Plantin-Moretus wetenschappelijk onderbouwd onderzoek. Onderzoek in Museum Plantin-Moretus is internationaal gericht: we gaan internationale samenwerkingen aan en bouwen een internationaal netwerk uit. Onderzoek in Museum Plantin-Moretus is participatief: we bekijken de collecties en de museale werking vanuit verschillende perspectieven en samenwerkingen. We delen de onderzoeksresultaten met het publiek via diverse platformen op brede, gelaagde, en inspirerende manieren. Onderzoek verhoogt de expertise binnen het museum en verrijkt de beleving van ons erfgoed binnen onze erfgoedgemeenschappen. Onderzoek inspireert!”

Een middellange termijnplanning met doelen is de volgende logische stap die we in 2025 zetten.

We ontwikkelden alvast een fiche om bij de start van een nieuw onderzoek niet alleen het opzet, de doorlooptijd en middelen vast te leggen, maar ook in kaart te brengen welke samenwerkingen en participatie ingezet worden tijdens het onderzoek en wat de output kan zijn.

Projecten

De onderzoeksresultaten van de expo *Van Crabbellinge tot Carton* werden gedeeld tijdens een congres op 16 januari 2024 in het Rubenianum, en gepubliceerd in een Engelstalige wetenschappelijke catalogus, gefinancierd door een beurs van het Getty Paper Project.

Daarnaast verrichtten we in 2024 intensief onderzoek naar de verschillende vrouwen die in het historisch huis gewoond, gewerkt en tijd doorgebracht hebben, op basis van het bewaarde bedrijfs- en familiearchief. Dit archief omvat tal van onontgonnen brieven, huishoudjournaals, administratieve documenten en dagboeken die ons een inkijk geven in hoe deze vrouwen zich presenteerden aan de buitenwereld. Deze papieren nalatenschap werpt een licht op hun doen en laten in een vroegmoderne patriarchale samenleving en toont aan hoe alomtegenwoordig zij waren in het familie- en bedrijfsleven. Er werden massaal transcripties gemaakt van de oorspronkelijke vroegmoderne geschreven bronnen, een stagiair en een vrijwilliger hertaalden deze teksten naar hedendaags Nederlands. De informatie die we hieruit puren, is de basis voor de expo *Vrouwenzaken/Zakenvrouwen* (2025) die de nadruk legt op de vele vrouwen die generaties lang diverse rollen opnamen in huis en op de werkvloer.

Ter voorbereiding van een restauratiedossier zijn volgende materiaal-technische onderzoeken uitgevoerd:

- Patrick Storme voerde XRF-metingen op het torenklokje (MPM.V.II.06.001). De metingen geven aan dat het klokje voornamelijk uit twee metaallegeringen bestaat: verguld koper en verguld messing (koper-zink). De delen die uit platen zijn opgebouwd, zoals de voet, bestaan uit verguld koper. Gegoten onderdelen zoals de balusters zijn in messing gemaakt en verguld. De wijzerplaten die in de loop der tijd helemaal blauw-zwart zijn geworden, bestaan uit zuiver zilver.
- Toon van Campenhout voerde kleurenonderzoek uit op de eikenhouten sculptuur van de zittende leeuw met wapenschild (MPM.V.III.01.002) op de houten trappijler in de binnentuin. Dit onderzoek heeft verschillende lagen onthuld. De laatste afwerkingslaag is een donkere boenwaslaag, daaronder bevindt zich een vernislaag. De gehele trap is bovendien bedekt met een zwarte laag die moeilijk bloot te leggen is. De oudste afwerkingslaag vertoont een polychrome afwerking in olieverf. Op het wapenschild van Balthasar III Moretus zijn oker en blauw teruggevonden, op het wapenschild van de familie de Neuf werd groen en zilver aangetroffen. Opmerkelijk is dat er geen polychrome afwerkingslaag op de leeuw, zijn manen of de trap zelf zijn teruggevonden, wat suggereert dat deze mogelijk onbeschilderd bleven.

Voor de ontwikkeling van onze interactieve onderzoeksplatformen Plantin Press Online en Transkribus, en de inzet ervan als tools voor onderzoek — zie doelstelling 2.2.

Meetbare actie	Indicator
Onderzoeksplan rond eigen onderzoek en samenwerking	Opgestart in najaar 2024 – verscherpte visie vastgelegd
Onderzoek initiëren en stimuleren, bv.: - resultaten van eigen wetenschappelijk onderzoek op de collectie (internationaal) delen - samenwerken met (inter)nationale universiteiten rond (langdurige) stages, onderzoeksstages en thesen Partners: universiteiten - Summer Schools i.s.m. partners UAntwerpen, Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, PIT - organisatie van workshops, masterclasses, studiedagen en congressen (AEPM en ICOM/DEMIST) i.s.m. partners	Aantal initiatieven

- deelname aan klankbordgroepen - adviesverlening	
Rol in internationale platformen bestendigen: - secretaris van International Advisory Committee for Keepers of Public Collections of Graphic Art - coördinator Prentenkabinetwerk	Aantal expertises: 16
Samenwerking met buitenlandse universiteiten voor langdurige stageopdrachten	Aantal buitenlandse stagairs: 1
Onderzoek delen en ontsluiten volgens een gelaagde communicatiestrategie	Vernieuwing marketingplan

5.2. Faciliteiten

Onderzoekers beschikken over de nodige faciliteiten, fysiek (werkplekken voor internationale onderzoekers, een jaarlijkse onderzoeksbeurs,...) en digitaal (uitbreiden online inventarissen).

meemoo

In 2024 nam het museum deel aan de combodigitalisering van meemoo voor verouderde audio- en videodragers. Eind 2023 gaf het museum een batch mee van 52 audiotapes (formaat 1/4" open reel audio) en een batch van 12 videotapes (type U-Matic). Deze dragers werden in de loop van 2024 gedigitaliseerd en nadien aan het museum terugbezorgd. De digitalisering is beschikbaar op het platform van meemoo.

Nottebohmbeurs

In 2024 financierden we dankzij de Nottebohmbeurs opnieuw twee internationale onderzoeksprojecten:

- Louisa Hunter-Bradley analyseerde de gedrukte muziekboeken van Museum Plantin-Moretus. Ze verdiepte zich in het Plantijnse archief en de registers die betrekking hebben op de verkoop van muziekboeken door Christoffel Plantijn en zijn opvolger Jan I Moretus tijdens de jaarlijkse boekenbeurs in Frankfurt.
- Jennifer Awes Freeman bestudeerde het 9de-eeuwse manuscript met het 5de-eeuwse *Carmen Paschale* van Sedulius. Christoffel Plantijn kocht tijdens zijn carrière verschillende manuscripten aan, zoals het *Carmen Paschale*, met als doel de teksten ervan uit te brengen in zijn drukkersbedrijf. Het document is veelvuldig geannoteerd door Plantijns leverancier van handschriften, Theodoor Poelman. Awes Freeman brengt hiermee de continuïteit in het gebruik en de invloed van middeleeuwse handschriften op de vroegmoderne boekdrukkunst in kaart.

Beide onderzoekers presenteerden hun onderzoek tijdens een lezing voor geïnteresseerden in Museum Plantin-Moretus.

Meetbare actie	Indicator
Werkplekken aanbieden voor (internationale) onderzoekers binnen de interne organisatie	Aantal onderzoekers; 13
Deelname aan externe platformen	Aantal deelnames

Partners: Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, Letterenhuis, Rubenshuis, Felixarchief, PACKED	
Nottebohmbeurs: internationale reisbeurs voor onderzoekers om onderzoek op onze collecties te stimuleren Partners: Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, UAntwerpen	Max. 2 onderzoekers/jaar
Inzetten projectmedewerkers om de collectiedata te verrijken in de online inventarissen	Verrijkte collectiedata: archief – 1 projectmedewerker
Samenwerking aan externe digitale platformen om de collectie dichterbij de gebruiker te brengen Partners: Vlaamse Erfgoedbibliotheeken vzw, meemoo, ...	Aantal geregistreerde en gedigitaliseerde stukken: - 52 audiodragers 1/4” audiotape - 12 videodragers U-Matic - aanlevering volledige dataset van oude drukken t.e.m. 1700 aan USTC - partner in TypoReF-project (Typographie de la Renaissance française, 1470-1640) van de Universiteit van Tours: digitale toegang tot typografische collecties

5.3. Interactief onderzoek

Verder inzetten op interactieve en open-sourceplatformen voor gedeeld wetenschappelijk onderzoek in samenwerking met onderzoekers en vrijwilligers. De Plantin Press Online en een burgerwetenschapspilootproject zijn hierin speerpunten.

Dit staat integraal bij doelstelling 2.2 – is dubbel op met 5.3 in beheersovereenkomst

5.4. Pilootprojecten woon- en werkgeschiedenis

Tegen 2028 zijn verschillende pilootprojecten uitgewerkt voor het onderzoek naar de woon- en werkgeschiedenis en het museale aspect van het huis en de Officina Plantiniana, zodat ze vertaald kunnen worden naar een breed publiek.

Jolien De Mulder (UAntwerpen Erfgoedstudies) maakte een grondige evaluatie van de zalen van het museum en deed voorstellen tot verbetering van de opstelling. Op basis van een boedelbeschrijving uit 1714 en bestaande literatuur onderzocht ze in hoeverre de verschillende historische ruimtes nog terug te vinden zijn in de huidige site en welke aankleding per kamer in het archiefstuk beschreven staat. Ze deed ook een studie naar de 18de-eeuwse keuken en eetkamer vanuit de archieven en bestaande literatuur en formuleerde voorstellen om beide ruimtes een nieuwe aankleding te geven.

Prof. Tim De Kock en studente Eda Kale (UAntwerpen) onderzoeken met het project *Greenwall* de voor- en nadelen van groene gevels op erfgoedgebouwen en de bijhorende randvoorwaarden. Ze bekijken dit vanuit zowel historisch als technische oogpunt (onderhoud en bevestiging), met aandacht voor de visuele impact en de wettelijke gevolgen voor erfgoed. Het onderzoek wordt afgerond in 2025.

Vita Smekens, studente Geschiedenis aan UAntwerpen, wijdt haar masterscriptie aan de musealisering van het Plantijnse huis in de periode 1873-1877 en wie hierbij welke rol had. Ze legt de nadruk op de rol van het gemeentebestuur van de stad Antwerpen en burgemeester Leopold de Wael bij de aankoop van het Plantijnse huis en de aanpassingen om de site te openen als museum, en verheldert de organisatie van de openingsplechtigheid. Dit onderzoek, o.l.v. promotor prof. Pierre Delsaerdt, zal afgerond worden in 2025.

We startten het onderzoeksproject *Loon naar werken? Patronen en evoluties in het loonbeleid van de Officina Plantiniana*. Dit onderzoek naar de wekelijkse loonbetaling van de drukkers en letterzetters biedt inzicht in het loonbeleid van een vroegmoderne drukkerij. Door de journalen van de Ziekenbus naast deze archiefbron te leggen kunnen onderzoeksvragen over absenteïsme en eindeloopbaan beantwoord worden. Met de ondersteuning van het Fonds Dierckx werd de eerste fase van het project aangevat. Twintig registerbanden werden gedigitaliseerd en in Transkribus opgeladen. In een vervolgproject plant het museum om in samenwerking met UAntwerpen een doctoraatsbeurs bij het FWO aan te vragen voor de verwerking van de ruwe data en het eigenlijke onderzoek naar het loonbeleid van de Officina Plantiniana.

Meetbare actie	Indicator
Onderzoek rond woon- en werkgeschiedenis	Aantal gevoerde onderzoeken
Onderzoek vertaald naar gebruikers, publiek en presentatie	Aantal acties

6. Presenteren en toeleiden

Museum Plantin-Moretus ontwikkelt presentaties en activiteiten over de kracht van het gedrukte woord en beeld vanuit een meerstemmige aanpak en in nauwe samenwerking met verschillende bezoekersgroepen.

De mobiele drukfiets trekt naar de scholen en naar de speelpleinwerking.

6.1. Themajaren

Themajaren uitbouwen in samenwerking met de erfgoedgemeenschappen om verdieping en verbreding te brengen. Door zowel fysiek als digitaal projecten te ontwikkelen krijgt elke geïnteresseerde op zijn eigen niveau iets aangeboden: audio, alleen kijken, lezen, iets voor kinderen, een beleving, hands-on, in de eigen huiskamer...

Van Crabbellinge tot Carton

In de laatste anderhalve maand van de expo zetten we de intensieve publieksbegeleidende activiteiten en middelen (zie jaarverslag 2023) voort. Een opvallend hoogtepunt was de eerste Burenavond. Dankzij het enthousiasme van onze buurtpartners zoals Zorgzame Straten, museumvrijwilligers uit de buurt en de twee wijkkranten wisten we met dit kleinschalige initiatief het gewenste buurtpubliek (77 personen) te bereiken.

Na de expo bundelden we alle multimedia op de website zodat bezoekers digitaal kunnen nagenieten en vanuit hun luie zetel zowel diepgaande informatie kunnen raadplegen als zelf aan de slag kunnen gaan met verschillende technieken en materialen. Het resultaat hiervan zal i.k.v. de vernieuwing van de website geëvalueerd worden.

Ensorjaar 2024: Ensor: Staten van verbeelding, 28.09.2024 – 18.01.2025

Het Ensorjaar 2024 markeerde het 75-jarige overlijden van de kunstenaar, waarbij Antwerpen als hoeder van de grootste Ensorcollectie ter wereld een sleutelrol speelde. Vier Antwerpse musea — KMSKA, MoMu, FOMU en Museum Plantin-Moretus — sloegen de handen in elkaar om Ensors veelzijdige oeuvre

te belichten. Museum Plantin-Moretus richtte zich specifiek op zijn grafische werk met de tentoonstelling *Ensors staten van verbeelding*.

Een unieke collectie in dialoog

Het Prentenkabinet van het museum beheert een uitzonderlijke Ensorcollectie, bestaande uit tekeningen, litho's en 184 afdrukken van 100 verschillende etsplaten. Een selectie van deze — door hun kwetsbaarheid zelden getoonde — werken werd voor het eerst in dialoog gebracht met topstukken uit drie vooraanstaande Belgische privécollecties en bruiklenen van musea. Deze samenwerking zorgde voor een ongeëvenaarde inkijk in Ensors grafische praktijk, met voorbereidende tekeningen, etsplaten, handgekleurde prenten en afdrukken op ongebruikelijke dragers zoals satijn. Dankzij Ensors experimentele benadering van het medium bood deze selectie de bezoekers een fascinerend verhaal, gekarakteriseerd door vallen en opstaan.

Om de inhoudelijke verdieping te versterken, werd een wetenschappelijk comité van Ensorspecialisten en grafiekdeskundigen samengesteld. In samenwerking met de externe curator en de museumconservator kregen we diepgaand inzicht in Ensors materiaal-technische keuzes en samenwerkingen. Het technisch onderzoek werd verder ondersteund door een participatieve masterclass met Ad Stijnman, graficus en specialist in historische grafische technieken, waarin Ensors etstechnieken werden gereconstrueerd, wat ook de publieksbetrokkenheid versterkte.

Brede publiekswerking en educatieve programma's

Naast de wetenschappelijke verdieping werd de expo toegankelijk gemaakt voor een breed publiek door diverse interactieve en educatieve formats:

Een audiogids met Ensors eigen woorden bracht bezoekers dicht bij de kunstenaar, waardoor ze meekeken door zijn ogen en een echte tijdsbeleving kregen.

- Een educatieve film over druktechnieken, ontwikkeld met de Academie van Antwerpen, toonde de continuïteit van artistieke praktijken, toen en nu.
- Een kleine sensorische installatie om het materiaal van de verschillende dragers, twee bewerkte etsplaatjes en een etsnaald, te kunnen bekijken en betasten.
- De rijk geïllustreerde publicatie *Ensor en het grafisch experiment* (uitgegeven door Hannibal) combineerde wetenschappelijke analyses en publieksgerichte verhalen, en bood diepgang en context.
- Hands-on workshops en live drukdemonstraties boden bezoekers de kans om grafische technieken zelf te ontdekken.
- Het Krabbelkabinet werd Ensoriaans ingericht om te kunnen tekenen of zoals Ensor verder te werken op een ets.
- Interactieve rondleidingen, waaronder Visual Thinking Strategies (VTS), maakten de kunstwerken op een speelse en toegankelijke manier inzichtelijk.

Om de ervaring te verrijken, werden aanvullende programma's georganiseerd:

- Het museum was partner van een internationaal symposium georganiseerd door KMSKA en UA Antwerpen met een lezing van de conservator over het onderzoek naar Ensors grafiek en een avondopenstelling van de expo voor symposiumdeelnemers.
- Avondopenstellingen en live (druk)demonstraties boden verdieping en interactie met experts die Ensors technieken uitlegden. Filmopnames over de Ensorcollectie van het museum en de expo werden getoond op de nationale luchthaven. Die breidden het bereik van de tentoonstelling uit.
- *Ensornacht*: een speciale nachtelijke opening, opgebouwd rond de zeven hoofdzonden, gaf bezoekers een unieke ervaring van de expo en bracht een jong publiek naar het museum. Ruim 1.000 bezoekers genoten van de avond.

Krantenkoppen en media-aandacht

Door de samenwerking met Toerisme Vlaanderen kreeg de tentoonstelling ruime nationale en internationale zichtbaarheid. Ook de media waardeerden de tentoonstelling positief, met koppen zoals: "Ensor zoals u hem nooit zag" (Klara Radio). De Tijd (28 september 2024) noemde de presentatie van Ensors meest beroemde voorstelling, *De intrede van Christus in Brussel in 1889*, in de vorm van een ets, "een must voor elke Ensor-fan". The Burlington Magazine schreef: "By showing the minutiae of his process, Ensors states of imagination allows us to view the artist with remarkable intimacy". Klara (Pompidou) wijdde een live-uitzending aan de tentoonstelling, met interview van de curator en grafisch docent/etser Zoë Mechiels.

Een blijvende impact

Met *Ensors staten van verbeelding* heeft het museum niet alleen de grafische kunst van Ensor geherwaardeerd, het droeg ook bij aan het bredere onderzoek naar Belgische grafiek uit de late 19de en vroege 20ste eeuw. De tentoonstelling versterkte de positie van de moderne collectie van het Prentenkabinet en maakte de collectie toegankelijk voor een breder publiek.

Vrouwenzaken/Zakenvrouwen

In het najaar van 2025 zet het museum de vele vrouwen centraal die generaties lang diverse rollen opnamen in het huis en op de werkvloer. Aan de basis liggen de vele verhalen die gepuurd zijn uit het uitgestrekte bedrijfs- en familiearchief. Die vormen de leidraad van fysieke ontmoetingsplekken die we van 13 september 2025 tot en met 12 januari 2026 in de vaste museumpresentatie introduceren. Op zeven verschillende locaties maken de bezoekers kennis met vrouwen die zowel qua karakter als levensloop herkenbare thema's belichamen. Authentieke archiefstukken, prenten en historische objecten maken hun verhalen tastbaar.

Dit project komt volledig tot stand op basis van *participatieve samenwerkingen* die in 2024 gestalte kregen. Zo hielden we verschillende werksessies voor NT2-Encora-leesgroepen om te reflecteren over de informatie die we over de vrouwen terugvinden in het archief. Op de ontmoetingsplekken krijgen de vrouwenverhalen fysiek vorm door hedendaagse silhouetten, ontworpen door het atelier *REantwerp* van modeontwerper Tim Van Steenberghe. Elk silhouet staat symbool voor één van de vrouwen. Op elke plek zal ook een kortverhaal te horen zijn: schrijfster Aya Sabi geeft een literaire interpretatie van de

vrouwenlevens op basis van informatie die wij haar aanleveren uit de bewaarde historische bronnen. In een vijfdelige podcast verdiept radio- en televisiepresentator Sven Speybrouck zich, in samenwerking met het museum, in de uiteenlopende levens van de vijf dochters van Christoffel Plantijn. Hij neemt daarin vijf hedendaagse vrouwen mee in de 16de-eeuwse leefwerelden van Margaretha, Martina, Magdalena, Catharina en Henrica, met een historisch expert als gids.

Clusius

Naar aanleiding van de 500ste verjaardag van Carolus Clusius organiseert het museum in 2026 een botanische tentoonstelling met objecten uit de zeer diverse collecties (boeken, houtblokken, tekeningen en prenten). Voor de selectie van de werken die getoond zullen worden, zijn er enkele thema's bepaald. Daarvoor wordt telkens een specifieke groep externen bevraagd om uit een brede voorselectie (longlist) een beperkte lijst (shortlist) te selecteren. Dit participatief traject zal in 2025 worden begeleid en opgevolgd door een stagiair. Ter voorbereiding hiervan werd in samenwerking met een vrijwilliger al een brede voorselectie gemaakt.

Meetbare actie	Indicator
2024: Ensors staten van verbeelding	Programma ontwikkeld i.s.m. erfgoedgemeenschappen – 3 verzamelaars/experten in wetenschappelijk comité
2025: Vrouwenzaken/Zakenvrouwen	Programma ontwikkeld i.s.m. erfgoedgemeenschappen en met aandacht voor multi-perspectiviteit – in realisatie
2026: Clusius	Programma ontwikkeld i.s.m. erfgoedgemeenschappen en met aandacht voor multi-perspectiviteit – in realisatie

Taal oefenkansen in Museum Plantin-Moretus

6.2 Expertise bezoekerstypes uitbouwen

De huidige expertise rond bezoekerstypes continueren en hierop voortbouwen zodat het erfgoed voor een nog bredere groep relevant is. Het museum focust op gezinnen, UNESCO-citytrippers, boekenliefhebbers, typograaf-estheticus, scholen, taal oefenkansen. Stages en vrijwilligerswerk spelen hierbij een grote rol. Bijsturing gebeurt door verschillende soorten marktonderzoek en uitzetten van het aanbod in overleg met de erfgoedgemeenschappen.

Het museum neemt deel aan een aantal jaarlijks terugkomende evenementen. In 2024 waren dit de Erfgoeddag, Museumnacht, Open Monumentendag, Kunstendag voor Kinderen en Wetenschapsdag. Bij elk evenement wordt een meerlagig programma uitgewerkt met verschillende activiteiten voor verschillende publieken.

Hieronder een kort overzicht van verdere gerealiseerde acties per type publiek:

Alle bezoekers

- Het aanbod aan drukdemonstraties werd uitgebreid. Je kan vrijwel dagelijks (tijdens 90% van de bezoeken) terecht in het museum voor een drukdemo. Uit de verschillende analyses blijkt dat dit aanbod voor de verschillende bezoekerstypes steeds een voltreffer is. In het grote, divers samengestelde team vrijwillige drukkers is er ook ruimte voor kwetsbare mensen.

Gezinnen

- De *In-druk-wekkende woensdagen* in de schoolvakanties werden ook in 2024 verdergezet. Gezinnen kunnen tijdens die namiddagen terecht in het museum voor workshops, voorleessessies en rondleidingen op maat van de familie. We werkten in 2024 voor enkele workshops samen met kunsteducatieve organisatie Coccolarte.
- *Schatten van Vlieg*: we zetten ons vast aanbod voor gezinnen ('*Waar ben ik? Dier ben ik*') in de kijker
- Psychologe Lotte Smets en Coccolarte organiseerden samen met het museum tweemaal het ouder & kind-traject *Druk druk druk*. Drie zondagochtenden gingen ouders en kinderen (samen en apart) aan de slag met thema's zoals de druk van de maatschappij, de kunst van het drukken en drukke agenda's. Het opzet: quality time met elkaar en ruimte nemen om stil te staan bij de drukte van het leven.

UNESCO-citytrippers

- Op onze website verwijzen we door naar de gevarieerde en toffe horecazaken op de Vrijdagmarkt.
- Na analyse van de bezoekersbevragingen maakten we een plan op om het bezoekerscomfort te verhogen (nieuwe lockers, betere wayfinding, minder scanpunten voor de audioguide, duidelijkere procedure voor de korte groepsbezoeken aan de binnentuin). We startten de uitvoering in 2024 en rollen die verder uit in 2025.
- Het aanbod van de museumshop wordt doorlopend geëvalueerd en bijgestuurd. De inrichting wordt regelmatig aangepast om de shop aantrekkelijk te houden voor onze bezoekers.

- Met een aangepaste sfeervolle kerstversiering van de voorgevel maken we in de donkere kerstperiode het museum meer zichtbaar. We versieren in die periode ook de balie, de museumshop en de traphal.

Liefhebbers van oude boeken

- Ook in 2024 werden er verschillende gespecialiseerde lezingen en show & tells aangeboden tijdens de jaarlijks terugkomende evenementen.

Taalloefenkansen

- Wegens succes vervolgd: de Doe- en Praatgroepen. De deelnemers, afkomstig uit verschillende NT2-opleidingen, komen zes tot zeven keer naar het museum en gaan er aan de slag met alle verschillende aspecten van het boekmakersvak. In 2024 programmeerden we vier reeksen.
- We blijven SamenLezen voor anderstalige nieuwkomers. Deze groep komt (behalve tijdens de schoolvakanties) tweewekelijks samen. Het traject wordt gecommuniceerd via Antwerpen Leest en Atlas en is opgenomen in Ikdoemee.be.
- Voor de Dag van de Moedertalen werkten we samen met Stadscanvas van Fameus een programma uit.

Estheticus passie typografie

- Het museum ondersteunde tijdens het Grafixx-festival de workshop van etser Kim Troubleyn. Geïnspireerd door Ensor en geleid door toeval kon je aan de slag met huis-, tuin- en keukenmateriaal om je eigen ets met droge naald te maken.
- De Zomerexpo van het Plantijn Instituut voor Typografie kon ook dit jaar weer typografen enthousiasmeren.

Publieksonderzoeken en adviezen

Met het oog op de voorbereiding van de nieuwe museumpresentatie organiseerden we in 2024 verschillende onderzoeken en vroegen we experts om adviesnota's. De verschillende onderzoeken sluiten goed op elkaar aan en bieden waardevolle adviezen waar we mee aan de slag gaan:

- Vier experts voor meerstemmigheid: Hanane Llouh (historica stadsgeschiedenis, voormalig medewerkster Stadslab), Tetty Kayembe (medewerker Fameus, medeoprichter Nana Benz vzw), Fadma Soussi (expert intercultureel samenleven en diversiteits sensitief coachen) en Dara Sheikhi (coördinator inclusie & netwerk Arenberg, Culture Factory vzw) wegen de vaste museumpresentatie en geven advies over hoe het museum beter kan inspelen op de noden van een superdivers publiek.
- AmuseeVous is tijdens vijf avonden aan de slag gegaan met acht jongeren over de thema's informatie, presentatie, interactie & beleven, en de link tussen heden en verleden. Ook zij wegen de vaste museumpresentatie en geven advies over hoe het museum beter kan inspelen op noden van jongeren.
- Informatie over bezoekerservaringen:

- Anarchist Tags: bezoekers worden uitgenodigd om op verschillende plekken in het huis geschreven commentaar achter te laten op voorgedrukte kaartjes met daarop woorden zoals: *vind ik leuk — vind ik niet leuk — ik mis — ik vind dat — ik onthoud — ik ben verrast door ...*

Voordeel van deze methodiek is dat we ‘on the spot’ reacties van bezoekers krijgen, en geen globale evaluatie achteraf. De bemerkingen van de bezoekers doen ons ook met een frisse blik kijken naar het museum, de route, de objecten, de verhalen etc.

- Gedragsanalyse tijdens het museumbezoek via ‘shadowing’: alle stafleden hebben de opdracht gekregen om enkele uren in de museumzalen te zitten en te registreren hoe de bezoekers door de ruimte bewegen, wat ze bekijken, welke begeleidingstools ze gebruiken, in welke gezelschap ze door het huis lopen en welke interactie de bezoekers met elkaar hebben.
- Een stagiair heeft publieksonderzoek verricht naar de perceptie van onze bezoekers over de presentatie van boeken. Dit resulteert in bruikbare adviezen voor de vernieuwde presentatie.
- Museumpassmusées: de reacties van bezoekers geven ons vooral informatie over het bezoekerscomfort.
- Meer gericht op de toekomst van het huis organiseerden we:
 - Een uitgebreide digitale bevraging bij het personeel en bij erfgoedgemeenschappen (Vrienden van het museum, bibliofielen, nieuwsbriefabonnees, studenten Erfgoedstudies UAntwerpen, vrijwilligers).
 - Focusgesprekken met partnerorganisaties en mogelijke partners in de buurt over participatie en samenwerking met het museum. Deze gesprekken zijn gevoerd in samenwerking met studenten Erfgoedstudies voor het vak ‘Participatie’.
- Met het oog op een verscherpte positionering organiseerden we in de zomer van 2024 een breed publieksonderzoek. Naast het socio-demografische profiel van de bezoekers brachten we ook de bezoekerstevredenheid en hun perceptie in kaart. De resultaten hiervan worden vooral ingezet voor de positioneringsoefening en minder voor de aanpak van de nieuwe museumopstelling. Bijna dezelfde bevraging liep in dezelfde (zomer)periode in 2015 en zal vanaf nu om de vijf jaar georganiseerd worden. Uit de resultaten blijkt dat onze bezoekers zeer tevreden zijn (96%) — al weet ruim 40% niet wat ze mag verwachten —, 81% is hooggeschoold en slechts 4% komt met de kinderen. Het feit dat de bevraging alleen plaatsvond in de zomer beïnvloedt natuurlijk de resultaten, wel wijst het op een aantal knelpunten.

Meetbare actie	Indicator
Per type publiek gerealiseerde acties	Aantal deelnemers per programma per activiteit
Gelaagde communicatie naar verschillende publieken	Evaluatie en bijsturing op basis van bezoekcijfers

Verbreiding van het publiek	Analyse bezoekersprofielen vanuit bevraging i.s.m. partners
Marktonderzoek voeren via stadsmonitor** Partners: Ondernemen en Stadsmarketing	Projectgebonden onderzoek gevoerd
Analyse bezoekerscijfers**	Resultaat analyse
Doorlichting en evaluatie bestaand aanbod via focusgesprekken, observatie bezoekers, bevraging van scholen, bevindingen van erfgoedbewakers, baliebedienden en vrijwilligers**	Resultaat onderzoek
Vaste opstelling evalueren**	Gebruikersobservatie tijdens het bezoek, reacties museumpassmusées

***Meting: analyse van gastenboek, museumpassmusées-enquêtes, vragen van het publiek, reacties via mail en sociale media, demografie van online volgers, gedrag van online bezoekers (nieuwsbriefabonnees, websitebezoekers enz.), korte publieksbevestigingen (bv. bezoekers uitnodigen om te reflecteren over de presentatie d.m.v. kaartjes te plaatsen bij zaken waar ze vragen over hebben, een wauw-ervaring bij hadden, of er iets rond willen delen).*

6.3 Aanbod afstemmen op bezoekerstypes

De vaste opstelling, tijdelijke expo's, pop-ups en evenementen vertrekken van meerdere perspectieven voor verschillende bezoekerstypes. Het museum bouwt aan verhalen die vertrekken vanuit wat mensen nu bezighoudt en waar ze vandaag een passie voor hebben, op basis van participatieve trajecten.

In 2024 realiseerden we volgende verhalen op maat:

- Theatrale monoloog over het leven van Martina Plantijn voor een ruim publiek op Museumnacht
- Verhaal voor SamenLezen over Martina Plantijn op basisniveau NT2
- Opstart van een participatietraject over de vrouwen in huis en het familiebedrijf: Leesclub NT2-Encora leest maandelijks over de levens van de vrouwen en bespreekt die aan de hand van archiefbronnen. Deze gesprekken voeden de nieuwe teksten voor de tijdelijke expo *Zakenvrouwen/Vrouwenzaken* in 2025.
- Dag van de Moedertalen (21 februari 2024): we werkten voor de eerste keer samen met Stadscanvas, de community van artistieke nieuwkomers, Sint-Lucas School of Arts, en Plantin Instituut voor typografie. De focus lag op meertaligheid.
- Erfgoeddag (april 2024): het museum werkte met Stadscanvas een programma uit over 'je thuis voelen' en hoe dat verloopt als je elders een nieuw leven opbouwt, net zoals Christoffel Plantijn en Jeanne Rivière hebben gedaan.
- Week van het Nederlands (september 2024): het museum bouwde een minipresentatie over het met een Henry van de Velde Award bekroonde *Phonobet* van Walda Verbaenen. Haar onderzoeksvraag: hoe kan typografie het aanleren van Nederlands gemakkelijker maken?

- Op Facebook wordt aandacht besteed aan korte anekdotes over het leven van vrouwen in huis en de werkomstandigheden in de drukkerij.
- Van 26 februari tot 3 maart liep het project *DIMYMYDI* in samenwerking met de afdeling Grafisch Ontwerp van de Academie. *Digital Mythologies – Mythological Digitalities* was een internationaal project in het kader van Erasmus+. Het museum ontving een groep van 30 studenten uit Polen, Litouwen, Finland, Ierland en België. Het personeel gaf hen inhoudelijke input over mythologische wezens, de studenten zorgden voor een creatieve verwerking in de vorm van digitale shapeshifters zoals facefilters. Bezoekers konden in het museum een QR-code scannen bij enkele werken om zo'n facefilter te activeren. Er was ook een wedstrijd op Instagram aan verbonden.

Zie ook informatie bij publieksonderzoeken — doelstelling 6.2.

Meetbare actie	Indicator
Realiseren van projecten vanuit participatie, op basis van een vastgelegd plan van aanpak en evaluatie	Evaluatie i.s.m. de partners-participanten - ikv 2026 450 jaar museum opgezet
Jaarplanning met keuzes rond participatie op basis van aanbevelingen	Omzetten van aanbevelingen in een plan van aanpak voor volgende projecten
Screening maatschappelijke tendensen	Koppeling van tendensen aan het aanbod
Evalueren van de vaste opstelling met (niet-)bezoekers op (mogelijke) thema's en insteken voor verhalen in het museum	Het aantal verschillende soorten publieken bevraagd en aanbevelingsrapport opgesteld
Gerealiseerde verhalen op maat van het publiek	Aantal per type kanaal ikv Vrouwenjaar en 450 jaar museum

6.4. Onderwijs en levenslang leren

Uitgebreid aanbod voor onderwijs aanbieden, rekening houdend met de noden van verschillende soorten onderwijsaanbieders en educatieve organisaties, dankzij de online toolbox voor leerkrachten, de mobiele drukfiets voor scholen en het aanbod in kader van levenslang leren.

In 2024 herwerkten we het bestaande aanbod voor het onderwijs tot een duurzaam, prikkelend, meerstemmig aanbod dat zowel inhoudelijk als methodisch afgestemd is op de noden van kinderen en jongeren binnen de wereld en onderwijscontext van vandaag. Hiervoor werkten we samen met de kunsteducatieve organisatie Atelier Kostum. Het nieuwe aanbod kwam tot stand door een bevraging van leerkrachten en gidsen, en werd bijgestuurd door deskundigen participatie en inclusie. In 2025 zal dit aanbod online worden gezet en gecommuniceerd naar het onderwijsveld.

Het kleuteraanbod voor het onderwijs werd herzien door de gidsen die mee aan de basis stonden van dit pakket, met bijsturing door Atelier Kostum.

Door de verschillende projecten in samenwerking met Stadscanvas werden de banden met de Sint-Lucas School of Arts én het PIT aangehaald. Door het intensief betrekken van leerkrachten uit het DKO bij onze atelierwerking versterken we de zorgvuldig opgebouwde relatie.

Ook in 2024 fietste de mobiele drukfiets naar verschillende scholen en speelpleinen in Antwerpen en de districten.

De samenwerking met Coccolarte i.k.v. het *Druk druk druk*-traject resulteerde in een samenwerking voor de *In-druk-wekkende woensdagen*, waarbij jonge animatoren aan de slag gaan met gezinnen in het Printlab tijdens inloopworkshops.

Meetbare actie	Indicator
Optimaliseren van onze online toolbox en die integreren op online platformen voor onderwijs	Actieplan opgestart in 2024 – oplevering 2025
Samenwerkingen smeden met educatieve organisaties zoals WISPER, Davidsfonds en Art Basic for Children	Aantal acties
Extra muros aanbod: vrijwilligers bezoeken scholen met de mobiele drukkersfiets Partners: gidsen, vrijwilligers	Aantal bezoeken en aantal partners
Ontwikkelen van een gezamenlijk aanbod i.k.v. levenslang leren i.s.m. specialisten voor creatieve industrie en kunstenaars, DKO en hoger onderwijs (participatief)	Aantal acties

7. Buurt, stad en regio naast internationaal

Naast een sterke internationale profilering wil Museum Plantin-Moretus ook gericht inzetten op een beter regionaal bereik, betrekken van de Antwerpenaren en partnerschappen met de buurt.

Samenwerking met Kim Troubleyn op Grafixx

7.1. De Vrijdagmarkt

‘Museum Plantin-Moretus begint op de Vrijdagmarkt’. Zich verder verbinden met de buurt en de buurt ook binnenhalen in het museum. Het museum ontwikkelt een planning in samenwerking met de buurt én de culturele partners van de buurt.

Personeel

Om de eigen ambities van het museum te realiseren, maakte Museum Plantin-Moretus werkingsbudgetten vrij om een nieuwe projectmedewerker buurt & regio op B-niveau aan te werven. Het museum zette de afgelopen jaren ad hoc een heel aantal samenwerkingen op met de buurt. We legden contacten met de lokale horeca, werkten samen met verschillende socio-culturele partners en voerden verkennende gesprekken. We zien participatie als de inzet om met de buurt te komen tot een sterk gedeeld eigenaarschap.

Activiteiten en initiatieven

Burenavond

Sinds 2024 organiseert het museum tweejaarlijks een Burenavond. We openen op een woensdagavond gratis de deuren tussen 17u30 en 20u00. Een aantal collega's staan klaar om de burens te verwelkomen. Afhankelijk van het thema (expo, binnentuin, ...) voorzien we een gids die de burens meeneemt op sleeptouw door het museum. Om het gezelliger en huiselijker te maken, kunnen de burens genieten van koffie en een koekje. Inschrijven is niet nodig.

07/02/2024: Thema *Van Crabbellinge tot Carton* – 77 burelen.

Gids Jo Van Dessel verzorgde een rondleiding door de expo, een replica van *Bononiensis' Antverpia* was de gespreksopener.

19/06/2024: Thema *Gelijkvloers en binnentuin* – 31 burelen.

Gids Jo Van Dessel verzorgde een architectuurrondleiding, live jazz-muzikanten zorgden voor muziek.

Museumnacht

Tijdens de eerste zaterdag in augustus ontvangen Antwerpse musea van 19u tot 1u 's nachts jong en oud voor een uniek programma met onder andere rondleidingen, workshops en optredens. Om de Vrijdagmarkt daarin mee te betrekken, ontwikkelen we tijdens Museumnacht activiteiten naar en op het plein zoals drukdemonstraties en concertjes. Zo geven we een cadeautje aan de buurt, ook aan wie geen Museumnacht-ticket heeft.

We betrekken tijdens Museumnacht graag lokaal talent. Zo lieten we door de artistieke compagnie De Machienerie uit Hoboken, gevestigd in de Blikfabriek, onze binnentuin ombouwen tot een betoverende sprookjestuin. Via de samenwerking met Stadscanvas van Fameus speelden getalenteerde, jonge muzikanten enkele raamconcertjes. AmuseeVous zorgde voor artistieke interventies tussen de verschillende musea. Via een open call konden jonge kunstenaars zich aanmelden. We bereikten een 2.900 bezoekers.

Ensornacht

Bij de ontwikkeling van het programma voor Ensornacht focusten we vooral op jong, opkomend talent uit de buurt en regio. We bouwden het programma op rond Ensors *Zeven Hoofdzonden*. In totaal werkten we samen met 15 kunstenaars die we een podium gaven tijdens Ensornacht. We ontvingen 1.001 voornamelijk jonge bezoekers.

GRAFIXX

Grafixx is een platform voor de creatie, presentatie en verspreiding van beeldverhaal, illustratie en grafiek. Tijdens het Grafixx-festival werkten we samen een inloopworkshop uit om het museum en zijn drukkunsten te representeren. Bij de editie van 2024 werden ruim 3.000 bezoekers verwelkomd in De Studio.

TUIGfestival

De projecten van TUIG zetten grafisch en illustratief talent in de kijker. TUIG is gegroeid tot een warme community van lokale toegepaste kunstenaars. Als steunende partner van TUIG zijn we altijd van de partij tijdens het TUIGfestival. Dit vond in 2024 plaats in mei in de Blikfabriek in Hoboken, en in december (winterTUIG) in c o r s o. Elisabeth Roggeman vertegenwoordigde er het museum met een creatieve inloopworkshop en gaf een woordje uitleg over het museum en zijn werking. Afgelopen editie van winterTUIG werd bezocht door meer dan 1.000 creatievelingen.

Samenwerkingen

- Fameus, Stadscanvas
Gezamenlijke activiteiten tijdens Erfgoeddag, Museumnacht, Dag van de Moedertaal ...
Wijkkranten zoals *De Wijkroniek*, de *Gazet van Sint-Andries* en *Bij de Hand*
Communicatie-acties en inhoudelijke artikelen

- KOCA vzw, Van Schoonbekestraat 131
In ruil voor een workshop in het museum maakten leerlingen van het KOCA Ensoriaanse maskers die we tentoonstelden in het Krabbelkabinet.
- Zorgzame Straten Sint-Andries X Karin Paeschuyzen van Eerstelijnszone Antwerpen
In de wijk Sint-Andries werd het project *Zorgzame Straten Sint-Andries* opgezet. Hiermee bouwen we samen een netwerk van zorgzaamheid uit in de wijk. We betrekken niet alleen zorg- en welzijnswerkers maar ook buurtbewoners, handelaars en mantelzorgers. Met andere woorden: iedereen die op de één of andere manier een zorgzame rol op zich neemt. Via een zorgzaam wijkoverleg gaan we met elkaar aan de slag om zorgzaamheid een belangrijk thema te maken in de buurt. Betrokkenheid, deelname en inspraak van alle doelgroepen is essentieel.
- KASKA (DKO)
Voor de expo *Ensors staten van verbeelding* hebben we samen met enkele docenten en leerlingen van de Koninklijke Academie van Schone Kunsten Antwerpen en van het DKO een educatieve video over Ensor en de kunst van het etsen gemaakt. Deze video was te zien in de tentoonstelling.

Verkennde gesprekken

- 08/05/2024: Karin Paeschuyzen, ELZA
- 30/05/2024: Hoplr, webinar over burgerparticipatie
- 16/10/2024: brainstorm over mogelijke buurtprojecten en partners samen met workshopgevers Elisabeth Roggeman en Ab de Nijs Bik
- 18/12/2024: Matthijs Van Hove van KAVKA

Meetbare actie	Indicator
Betrekken van de buurt via vast overleg	2x per jaar een samenkomst
Ontwikkeling acties i.s.m. de buurt	Aantal per jaar
Hyperlokale communicatiestrategie in het marketingplan	Aantal communicatieacties per jaar

7.2 De stad en de regio

De eeuwenoude banden van de Officina Plantiniana en de Moretussen met de stad en de regio zichtbaar maken. Hiervoor wordt de haalbaarheid van een bovenlokaal project rond de rol van de Moretussen in Groot-Antwerpen onderzocht mits bijkomende financiering.

Deze actie wordt in 2027 op gang getrokken. Ondertussen zetten we stappen in samenwerking met buurt en regio om elkaar beter te kleren kennen — zie doelstelling 7.1.

7.3. UNSECO

Het imago van het museum versterken naar het brede publiek toe door keuzes te maken en het huis en het UNESCO-werelderfgoed meer naar de voorgrond te schuiven. Tools zijn de ontwikkeling van een gelaagd marketingplan (internationaal, regionaal, Antwerpen, buurt) met jaarlijks actieplan, verhogen van de samenwerking met Visit Antwerpen, een digitale marketingstrategie met actieplan, en een vaste kalender met publieksaanbod (terugkeerbezoek).

In 2024 kreeg het marketingplan van het museum een grondige update. Via workshops met de staf van het museum, en een grote publieksbevraging in de zomer brachten we knelpunten, noden en perceptie van het museum bij de verschillende doelgroepen in kaart. Dit leidde tot een scherpere positionering — met aandacht voor onze verschillende doelgroepen — en een nieuwe huisstijl die het museum duidelijker en aantrekkelijker in de markt zet. In 2025 werken we verder aan een gerichte kanaalstrategie om de communicatie per kanaal (zowel online als offline) te optimaliseren.

In het najaar van 2024 kreeg het project voor de nieuwe museumwebsite een frisse start. Het bureau Leap Forward begeleidde het voortraject (strategie/doelen, structuur, visueel concept enz.). In 2025 neemt Anvil de ontwikkeling van de website op zich. Een sterke online communicatie begint bij een performante website die voldoet aan nieuwste normen. Met deze solide basis en de nieuwe kanaalstrategie tillen we onze online communicatie naar een hoger niveau.

Visit Antwerpen werd in 2024 ingekanteld bij het MarCom team van de Antwerpse museumgroep. Er is nu een nauwere samenwerking met ook meer duidelijkheid over de verschillende communicatiemogelijkheden.

Meetbare actie	Indicator
Gelaagd marketingplan (internationaal, regionaal, Antwerpen, buurt) met jaarlijks actieplan	Update van strategie en uitzetten jaarlijks actieplan
Samenwerking met Visit Antwerpen verhogen d.m.v. structureel overleg	Overleg over acties en communicatie
Digitale strategie met actieplan	Acties Evaluatie en bijsturing
Online communicatie	Stijgende volgers en hits
Aanwezig zijn op externe kanalen (travelbloggers, etc.)	Aantal kanalen/quoting opvolgen
Vaste kalender met vast publieksaanbod, met regelmatige updates	Evaluatie en bijsturing

8. Cultureel ondernemerschap

Cultureel ondernemerschap — Museum Plantin-Moretus beheert het museum vanuit een duurzame visie op cultureel ondernemerschap.

Vrijwilligersavond in Museum Plantin-Moretus

8.1. Flexibele, open organisatie

Bouwen aan een flexibele, open organisatie waarbij de inbreng van buitenaf een voorwaarde is, hiervoor worden strategieën ontwikkeld rond vrijwilligers, stages, participatie en samenwerking buurt. Daarnaast wordt de personeels-, organisatie- en overlegstructuur versterkt en jaarlijks geëvalueerd.

Participatie

Onder begeleiding van het steunpunt FARO heeft het museumteam een leertraject over participatie in het museum doorlopen. Doel was een langetermijnvisie op participatie uit te werken in alle aspecten van de werking, daar een planning voor op te maken, en ook concrete doelstellingen te formuleren. De uitdaging was om als team de meerwaarde van participatie in te zien. Wat verstaan we onder participatie? Welke meerwaarde biedt het voor onze werking en voor welke interne processen is participatie interessant?

Het team kwam drie keer samen, goed voor vijf dagdelen in totaal. De input over mogelijke vormen van participatie heeft de blik van het team opengetrokken. De sessies hebben de waarde van participatie bij collega's duidelijker gemaakt. Vooral de interne noden en voorwaarden om participatie verder uit te bouwen kwamen aan bod. In 2025 zal het museum vooral op deze interne werkprocessen inzetten als fundament om de verdere strategie voor participatie met externen op punt te zetten.

Het team zette deze visie op participatie in het museum uit:

- Participatie verrijkt en verbindt. Het is een onmisbare schakel in onze museale werking.
- Participatie verrijkt de kijk op onze collecties en onze werking met meerdere perspectieven.
- We gaan in dialoog en creëren een duurzame wederzijdse betrokkenheid.

- Participatie verbindt de geschiedenis in ons historisch huis met wat er leeft in de wereld vandaag.
- We leren van elkaar.

Kernwoorden: Verbinden — Leren van elkaar — Verrijken — Wederzijdse betrokkenheid

De essentie is: we zijn (deel van) een lerend netwerk.

Binnen de Antwerpse museumgroep werd voor het traject rond diversiteit en inclusie binnen het directieteam werd de Reinwardt Academie betrokken als partner – zie verder aandachtspunten strategische visienota minister, p. 32.

Vrijwilligers

Museum Plantin-Moretus zet al jaren heel erg in op het betrekken van vrijwilligers in de hele museumwerking. Zonder hen zouden we nooit de resultaten van vandaag halen. Momenteel hebben we vijf teams van vrijwilligers: drukkers, onthaal, zorg voor collecties en collectieregistratie/onderzoek, en een in 2024 nieuw opgestart team van online vrijwilligers voor het Transkribus-project. De teams worden overkoepelend aangestuurd door de centrale cel vrijwilligersbeleid.

Om de ploeg nog beter te begeleiden en de inzet van vrijwilligers intern helemaal gedragen te maken, schreven we een visienota en actieplan uit. Daarin werden centraal en decentraal taken opgelijst, wervingsacties bepaald, planningen en acties vastgelegd en budgetten voorzien. Collega's coachen elkaar bij het verbeteren van de samenwerking met de vrijwilligers. In oktober 2024 werd de eerste meet & greet door en voor vrijwilligers georganiseerd, zodat de groeiende ploeg vrijwilligers niet alleen elkaar maar ook de museummedewerkers beter leerden kennen.

Binnen de Antwerpse museumgroep wisselden de musea in 2024 kennis uit over elkaars vrijwilligersbeleid en -werking. Ze kwamen hiervoor twee keer samen.

Aandachtspunt bij het team van de drukkers is inclusie. Het museum wil verder inzetten op een inclusieve vrijwilligerswerking. Daarom volgde het team vrijwilligersbeleid in september een inspiratieavond over inclusief vrijwilligerswerk, georganiseerd door Stad Antwerpen.

Stages

In 2024 begeleidde Museum Plantin-Moretus 30 stagiairs. Om dit in de toekomst nog beter te kunnen inbedden namen we onze interne werking rond nationale en internationale stages onder de loep. We stelden interne afspraken scherp, stelden een centrale planning op en deelden kennis. Dit beleid wordt twee keer per jaar geëvalueerd.

Personeel

Een goede werking kan je alleen bouwen met een goed en warm team. We zetten daarom in op:

- een teamdag waarop alle collega's van back- en front office aanwezig konden zijn
- Complimentendag (1 maart 2024)

- samen van oud naar nieuw vieren. Traditioneel werd daarbij terug- en vooruitgeblikt op de werking.
- de start van een team sfeerbeheer: die stimuleert interne communicatie (interne nieuwsbrief, visualisatie van wie-doet-wat in huis, ...), ze organiseert activiteiten voor elkaar (teambuildings, informatieve ochtenden, ...), houdt scherp hoe we met elkaar omgaan en draagt zorg voor elkaar door elkaar unieke overkoepelende taken toe te kennen.

Een goede planning maakt goede vrienden. We zetten in op:

- een meerjarenplanning die de acties van de beleidsnota centraal zet
- de bijsturing van de overlegstructuur
- meer interne communicatie, en helderder interne afspraken
- de lancering van de ‘Wegwijs van Museum Plantin-Moretus’: die bundelt praktische, teamgerelateerde, inhoudelijke, zakelijke, communicatiegerichte en operationele afspraken
- een ploeg informatiebeheer, opgericht na de cyberaanval op stad Antwerpen eind 2023. Doelen: interne digitale afspraken maken, digitale kennisdeling en organisatie van interne opleidingen. In 2024 lag de focus op het opstarten van het gebruik van Sharepoint in relatie met Teams en OneDrive. In 2025 wil dit team inzetten op een betere organisatie in Sharepoint door een efficiëntere opslag van informatie, de opstart van het gebruik van metadata, het scherpstellen van processen en procedures, en de organisatie van opleidingen met een speciale focus op duurzaamheid.

We voelen sterk de nood om de samenwerking en het vertrouwen binnen de ploeg te herstellen, en meer aandacht te schenken aan het verhogen van de noodzaak aan zelfsturende teams. Een doorlichting van de samenwerking leidde tot een actieplan met opleidingen, de verduidelijking van processen en taken, en de verbetering van de organisatiestructuur. Zo staat er in 2025 een sterker team dat bestand is tegen de uitdagingen van de toekomst.

Antwerpse museumgroep: oprichting van een geïntegreerde veiligheidscel

Het team Behoud en Beheer ontwikkelde in 2020 een nieuwe visie op erfgoedbewaking. Die houdt rekening met de capaciteitsvraag, de nieuwe wetgeving, een fusie met de museumstichting en nieuwe ontwikkelingen in de sector. Het beschikbare personeel (‘Interne Bewakingsdienst’) wordt zo efficiënt mogelijk ingezet, in functie van de specifieke situatie in elk museum, waar nodig aangevuld met een aantal externe bewakingsagenten.

In de loop van 2024 werd een veiligheidsaudit uitgevoerd voor alle musea van de Antwerpse museumgroep. De auditrapporten worden in voorjaar 2025 opgeleverd. Op basis van de vermelde adviezen en inzichten zal er blijvend worden ingezet op het versterken van de veiligheidsinfrastructuur en het verder professionaliseren van het team van erfgoedbewakers (zowel intern als extern).

Meetbare actie	Indicator
Jaarlijkse evaluatie i.s.m. personeel	Evaluatieverslag met acties
Ontwikkeling, verhogen deelname en bijsturing strategieën: - vrijwilligers - stages - participatie - buurt	Ontwikkelde strategie voor vrijwilligers en stages opgeleverd
Jaarlijks brainstorm voor komend werkjaar – inzet op creativiteit	Actieplan opgestart
Inzetten op (project)personeel vanuit de werkingmiddelen voor registratie, digitalisering en onderzoek, zorg, projectwerking buurt, stad en regio en expo	Gerealiseerd: 6 personeelsleden tewerkgesteld via eigen werkingmiddelen

8.2 Financiële structuur

Museum Plantin-Moretus heeft een heldere financiële structuur, die mee gedragen wordt door een bedachtzame financieringsmix. Het tegen 2025 te ontwikkelen plan alternatieve financiering, waar verhoging van het aandeel vrijwilligers en de ontwikkeling van de museumshop en zaalverhuur deel van uitmaken, moet hiervoor de nodige kapstokken bieden.

Meerjarenbegroting

Aan de beleidsnota koppelen we een meerjarenbegroting. Deze begroting wordt drie keer per jaar met alle stafleden geëvalueerd en scherp gesteld. Waar nodig kunnen elk jaar de grootordes van budgetten bijgesteld worden, steeds binnen de vastgelegde doelen.

Binnen de Antwerpse museumgroep komen één keer per kwartaal alle zakelijke krachten van de musea samen. Hier doen we aan kennisdeling, we proberen moeilijk vraagstukken op te lossen en krijgen alle bestaande en gewijzigde procedures op AG- en stedelijk niveau toegelicht.

Alternatieve financiering

Een eerste Visienota over een verder geprofessionaliseerde financieringsmix voor Museum Plantin-Moretus is opgemaakt. De grote lijnen zijn:

- onze vrijwilligerswerking blijvend aanzwengelen en de impact hiervan in kaart brengen
- inkomsten via verkoop en zaalverhuur verscherpen
- inkomsten via lidmaatschap op punt houden (vb. Vrienden van het museum, Mecenaatsfonds, ...)
- filantropie op poten zetten en dus netwerking stimuleren
- sponsoring aanboren via intern gedragen projecten
- zaalverhuur in functie van de draagkracht van het team
- inzetten op kennis over legaten
- het netwerk inzetten

Een eerste verkennende concrete actie in 2024 was de aanschaf van een donatiezuil in onze publiek ruimte. Dit maakt kleine schenkingen van 2, 5, of 10 euro mogelijk. Nu de zuil enkele maanden staat opgesteld, schatten we hiervan een winst van 450 euro op jaarbasis. Op die manier hopen we schenkingen voor ons prachtige huis en werking aan te zwengelen, en van kleine donateurs blijvende schenkers te maken. Dit element werd mee opgenomen in de strategie financieringsmix.

We stimuleren ook *schenkingen van kunstobjecten*. We communiceren hierover [op de website](#).

Bij de Koning Boudewijnstichting is het *Fonds Dierickx* opgericht, dat middelen voor projecten over de Officina Plantiniana — lees: projecten van Museum Plantin-Moretus — steunt, gaande van aankopen, restauraties tot onderzoek. In 2024 subsidieerde dit fonds het onderzoeksproject *Loon naar werken? Patronen en evoluties in het loonbeleid van de Officina Plantiniana*. In een vervolgproject plant het museum om in samenwerking met UAntwerpen een doctoraatsbeurs bij het FWO aan te vragen voor de verwerking van de ruwe data en het eigenlijke onderzoek naar het loonbeleid van de Officina Plantiniana. — Zie doelstelling 5.4.

In 2022 ontving Museum Plantin-Moretus een *legaat via het Cultuurfonds (Prins Bernhard)*. De middelen worden geïnvesteerd in inhaalprojecten rond zorg voor de technische collecties en projecten rond drukgerelateerde collecties. In 2023 startten we een eerste project, met name de zorgaanpak voor en het fotograferen van de 6.000 koperplaten. Dit project loopt over een periode van vier jaar.

In 2024 ontvingen we extra *subsidies* voor het Ensorjaar.

Meetbare actie	Indicator
Heldere financiële beheerstrategie tussen de AG Antwerpse museumgroep en het museum bewaken	Analyse en bijsturing
Evaluatie van de input van begeleiding vrijwilligers versus output	Meting en analyse
Verkoop in de museumshop	Analyse cijfers
Zaalverhuur	Analyse cijfers
Strategisch plan voor alternatieve financiering (met acties)	Actieplan opgemaakt jaarlijkse evaluatie en bijsturing

8.3. Antwerpse museumgroep en CIA Erfgoed

Als collegiale partner meewerken aan een nieuw organisatiemodel voor de Antwerpse museumgroep en de verdere ontwikkeling van het Autonoom Gemeentebedrijf Culturele Instellingen Antwerpen/Erfgoed als instrument voor cultureel ondernemerschap.

Het agentschap is in 2024 gestart met het nieuwe financieringsmodel. In het verleden werd steeds gewerkt volgens het principe van solidariteit, waarbij ongeoormerkte stedelijke middelen en commerciële opbrengsten over alle instellingen heen werden gecentraliseerd. Vanuit deze centrale middelen werden alle uitgaven gefinancierd. Vanaf 2024 beheren onze instellingen hun eigen opbrengsten grotendeels zelf, en worden de stedelijke toelagen ook geoormerkt per instelling. Dit biedt de mogelijkheid aan de musea en erfgoedinstanties om cultureel ondernemerschap uit te bouwen en hun eigen middelen flexibel in te zetten op basis van hun eigen noden.

Zakelijk beleid in 2024

1. Doel en omschrijving zakelijke cel

AG Culturele Instellingen Antwerpen/Erfgoed (AG CIA/Erfgoed) werd door Stad Antwerpen op 1 januari 2020 opgericht als beheersvehikel voor de verschillende erfgoedinstellingen die de stad rijk is. Het agentschap heeft als opdracht om: *“de optimale omstandigheden te scheppen en te waarborgen voor de lokale, Vlaamse en internationale werking van de Antwerpse musea en erfgoedinstellingen. Het AG onderschrijft daarbij de definitie, doelstellingen, basisfuncties en ethische code zoals geformuleerd door de International Council of Museums.”*

en om: *“alle nodige beslissingen te treffen en daden te stellen die nodig of nuttig kunnen zijn om dit doel te bereiken op voorwaarde dat ze niet in strijd zijn met het maatschappelijke doel of met de beheersovereenkomst die gesloten is met de stad.”*

Binnen deze context is een zakelijke cel opgericht met antennes in alle Antwerpse musea en erfgoedinstellingen. De centrale cel staat in voor het financieel management van het AG, de opmaak en controle van geconsolideerde begroting, boekhouding en rapportering van het AG, voor de besluitvorming van het dagelijks bestuur en raad van bestuur, alsook voor de aankoopadministratie, opvolging van de fiscale en juridische dossiers, en administratieve vereenvoudiging. De zakelijke cel wordt aangestuurd door de zakelijk coördinator, die ook lid is van het directiecomité van het AG en zo de brug maakt tussen het overkoepelende financieel-administratief beheer en de dagelijkse werking.

In elke museum- en erfgoedinstelling is een zakelijk medewerker actief naast de instellingsdirecteur. De instellingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen aankopen en administratie, conform de regels van het budgethouderschap (30.000 excl. BTW). Door met antennes ter plaatse te werken garanderen we een actieve wisselwerking tussen de centrale en decentrale zakelijke aspecten. Op regelmatige basis worden netwerkmomenten georganiseerd om *best practices* en nieuwigheden uit te wisselen.

De zakelijke cel volgt zoals hoger beschreven ook de kosten verbonden aan de museale werking op. De kosten voor het vast personeel, het personeel verbonden aan de gezamenlijke werking van de museum- en erfgoedinstellingen, de nutsvoorzieningen, en de poets van de musea worden gedragen door de stad Antwerpen, alsook de kosten verbonden aan de ontwikkeling en het onderhoud van de data-architectuur (AG Digipolis) en van het patrimonium (AG Vespa). Het leeuwendeel van de kosten verbonden aan de musea en de erfgoedwerking valt dus buiten de werking van de zakelijke cel van het AG CIA/Erfgoed.

2. Tendensen / werkpunten van het zakelijk beleid

- 2024 was een rijk gevuld jaar met talrijke evenementen in onze instellingen. De Antwerpse museumgroep zette sterke resultaten neer op vlak van verkoop. In 2024 verkochten ze 7% meer tickets dan in 2023, in totaal werden meer dan 1,9 miljoen bezoekers geregistreerd.
- Het agentschap heeft zijn procedures uitgewerkt en geformaliseerd in een organisatiebeheersingssysteem. Dit document wordt ter beschikking gesteld van alle medewerkers en wordt jaarlijks geüpdatet met de meest recente procedures. Deze kennisdeling stelt alle medewerkers in staat het dagelijkse zakelijk beheer van hun instelling volgens de correcte processen uit te voeren en te controleren. De zakelijke cel schaaft deze procedures permanent bij, waarbij administratieve vereenvoudiging en verdere professionalisering van de werking voorop staan.

- In 2024 ging ook het nieuwe financieringsmodel van start. Tot en met 2023 werd het principe van solidariteit toegepast, waarbij ticketverkoop en een deel van de stedelijke middelen centraal werden beheerd. Vanuit dit centraal budget werden de inkomsten herverdeeld over de verschillende instellingen. Dit principe was bedoeld om de discrepantie tussen betalende en gratis toegankelijke instellingen te overbruggen. Vanaf 2024 is elke instelling verantwoordelijk voor de eigen inkomsten en worden de stedelijke middelen doelgericht toegewezen. Dit biedt ruimte aan de instellingen om cultureel ondernemerschap te exploreren, om hun eigen inkomsten zelf te beheren en in te zetten volgens de noden van hun werking. Het biedt ook mogelijkheid tot heldere rapportering, en een transparantere weergave van de operationele resultaten.
- In 2024 heeft het agentschap verdere stappen gezet in het onderzoek naar alternatieve financieringsbronnen. Het agentschap heeft haar accreditatie ontvangen met betrekking tot het uitkeren van fiscale attesten, in naam en voor rekening van de instellingen. Dit aspect zal doelgericht worden ingezet in de verder uit te werken financieringsstrategie. Ook m.b.t. BTW werden een aantal stappen gezet: het agentschap verfijnt verder de toepassing van het BTW-stelsel waar ze onder valt, en zet in op kennisdeling van *best practices* over alle huizen heen.
- Tenslotte heeft het agentschap haar reserves in 2024 doelgericht benut. Een aantal afgeleide projecten werden, in overleg met de museumdirecteurs en de bevoegde organen van het agentschap, financieel ondersteund vanuit de reserves. Ook in 2025 zal deze oefening worden verdergezet.

Samenwerking op basis van de functies

Er is frequent overleg rond delen van kennis en good practices, opzetten van processen of elkaar ondersteunen bij moeilijke projecten. De werkgroepen rond volgende functies en projecten komen op vaste (meestal maandelijks) momenten samen:

- Publieksbeleid
- Collectiebeheer
- Archief- en bibliotheekcollecties
- Ecologische duurzaamheid
- Inventarisatiesystemen
- Zakelijke werking
- Directie-niveau
- In 2025 wordt er een overleg voor de gebouwbeheerders opgericht

Generieke aandachtspunten

De Vlaamse Regering formuleerde bij haar beslissing volgende generieke aandachtspunten:

Aandachtspunt 1

Blijf bij de uitvoering van de werking aandacht hebben voor de beleidsprioriteiten en aandachtspunten van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed.

Ecologische duurzaamheid

Antwerpse museumgroep

De overkoepelende strategische doelstelling ‘Duurzaam erfgoedlandschap’ — die de museumgroep interpreteert in termen van ecologische duurzaamheid en inclusie — wordt bewaakt door de directeurs van het MAS en van het Red Star Line Museum. Ze luidt als volgt:

“De Antwerpse museumgroep gelooft dat cultuur een motor kan zijn voor de transitie naar een duurzame samenleving waar inclusie en gelijkwaardigheid een evidentie zijn. De Antwerpse museumgroep zet zich in om samen met betrokken musea te experimenteren met duurzame alternatieven voor de eigen werking en ons huidige samenlevingsmodel.”

Voor ecologische duurzaamheid is het strategische doel om voor de groep van de musea van de stad Antwerpen tegen 2030 de totale CO₂-voetafdruk aantoonbaar kleiner te maken. Om dit te realiseren werden operationele doelen geformuleerd voor:

- een helder duurzaamheidsbeleid geënt op lokale, Vlaamse en internationale evoluties, kennis en kansen
- de optimalisatie van het energiebeheer van gebouwen en collectie
- meer groen en biodiversiteit op de sites
- de verduurzaming van het aankoop- en materiaal beleid
- een doordacht mobiliteitsbeleid voor collectie, medewerkers en bezoekers
- een digitale duurzaamheid
- het zichtbaar maken van duurzaamheidsacties zichtbaar de sensibilisering van het publiek

Deze strategische en operationele doelstellingen volgden na het intensieve, gemeenschappelijke traject *Curating Tomorrow* dat in 2023 samen met internationaal expert Henry McGhie (auteur van de holistische aanpak en toolkit *Mobilising museums for Climate action*) werd afgelegd. Er waren ook gesprekken met experts van Greentrack Gent, het EcoHuis en de diensten Klimaat en Leefmilieu van de stad Antwerpen. Een kernteam — met verschillende expertises vanuit de musea — bracht al zijn acties samen en draagt dit verder uit naar de eigen ‘Greenteams’ in de musea.

Museum Plantin-Moretus

Museum Plantin-Moretus stelde in 2024 interne actiepunten rond duurzaamheid scherp. De zakelijk medewerker volgt externe evoluties op de voet en neemt deel aan opleidingen in het veld (georganiseerd binnen AG en bij externe partners zoals Pulse, Sociale Innovatie Fabriek).

Diversiteit & inclusie

Antwerpse museumgroep

Voor het traject rond diversiteit en inclusie binnen het directieteam betrokken we de Reinwardt Academie als partner om de brede vraag “Hoe kunnen we best wérkelijke stappen naar inclusie en gelijkwaardigheid zetten?” te verfijnen tot een probleemanalyse.

Tijdens een workshop voor het directieteam eind december werd gewerkt rond de eigen identiteit, positionering en privileges. Dit vanuit de overtuiging — gebaseerd op literatuuronderzoek en ervaringen van andere (culturele) instellingen — dat inclusie en machtsverhoudingen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Een echte systeemverandering vraagt dan ook inzicht in deze mechanismes en de eigen rol.

Tijdens de workshop werd individueel ter plaatse een online ‘intake survey’ afgenomen. De antwoorden van deze bevraging zullen inzicht geven in hoe de groep de uitdagingen en kansen m.b.t. inclusie, diversiteit en rechtvaardigheid ervaart en aanpakt, en waar de overeenkomsten en verschillen liggen. Ze vormen ook een basis van een woordenlijst die zal dienen om een gemeenschappelijke taal en kader uit te werken. De resultaten volgen begin februari 2025. Vervolgens wordt het verdere traject vormgegeven.

Museum Plantin-Moretus

Het museum zelf zet sterk in op inclusie in de vrijwilligerswerking. Daarbij willen we zowel cultureel-diverse profielen als mensen met een beperking kansen bieden om mee te werken als vrijwillige drukker, gastheer/gastvrouw en in zorgprojecten. We geven ook actief kansen aan werkervaringsklanten. Dit staat met extra aandacht ingeschreven in onze vrijwilligersstrategie.

Voor de ontwikkeling van de nieuwe vaste museumopstelling betrekken we cultureel-diverse stemmen en jongeren als adviesgroep (zie doelstelling 6.1). Voor gerichte publieksactiviteiten werken we samen met Stadscanvas, Fameus, NT2, KOCA en KASKA (zie doelstellingen 6.3 en 7.1).

Samenwerking en netwerking

- internationale samenwerking en netwerking: zie doelstellingen 5.2 en 5.3.
- samenwerking met buitenlandse initiatieven: Print Room Online, Google Books en de lancering van de Plantin Press Online: zie doelstellingen 2.1, 2.2. en 2.3.
- meer regionale samenwerking: voor de ontwikkeling van de nieuwe museumopstelling betrekken we cultureel-diverse stemmen en jongeren als adviesgroep: zie doelstelling 6.1.
- Voor gerichte publieksactiviteiten: zie doelstellingen 6.3 en 7.1.
- Voor initiatieven i.s.m. de buurt: zie doelstelling 7.1.

Digitalisering

Museum Plantin-Moretus heeft de laatste jaren grote projecten rond digitalisering afgewerkt en zet hier verder op in door verschillende collecties projectmatig aan te pakken. Een grote stimulans zijn de samenwerkingen met bv. meemo, Hollstein etc. We ontwikkelen ook eigen tools die specifiek geënt zijn

op onze collectie en zijn internationaal belang: Plantin Press Online en Trankribent — Zie doelstellingen 2.1, 2.2 en 2.3.

Participatie m.b.t. jongeren en kinderen

- Voor de ontwikkeling van de nieuwe vaste museumopstelling betrekken we cultureel-diverse stemmen en jongeren als adviesgroep: zie doelstelling 6.1. Je leest er ook meer over onze samenwerking met AmuseeVous.
- Voor gerichte publieksactiviteiten: zie doelstellingen 6.3 en 7.1.

Erfgoedzorg centraal

Erfgoedzorg, voor zowel het roerend als onroerend erfgoed, is een van de speerpunten in onze werking — Zie doelstelling 4.

Aandachtspunt 2

Hou de financiering van de organisatie op peil. De extra ondersteuning door Vlaanderen mag niet tot gevolg hebben dat de inrichtende macht haar inbreng vermindert.

Stad Antwerpen neemt meer dan 80 procent van de totale werkingskosten van de musea en de erfgoedinstellingen op zich. Stadsbreed werd er in 2020 een besparingsdoel van 8,24 op de personeelskosten vooropgesteld, dat eind 2025 dient gerealiseerd te worden. Deze optimalisatie werd gerealiseerd door doelgericht mensen en middelen in te zetten (Bv. verder automatiseren, digitaliseren, procesoptimalisatie, klantgerichte dienstverlening, externaliseren van rollen en functies bv. poets en veiligheid). Een deel van deze optimalisaties werden terug geïnvesteerd in de realisatie van de 5 decretale functies van musea en erfgoedinstellingen. Onder geen beding werden de werkingsmiddelen van Vlaanderen aangewend om bovenstaande stedelijke optimalisatiewerven op te vangen.

Toelichting bij ‘beleidsrelevante gegevens’

Het agentschap is in 2024 gestart met het nieuwe financieringsmodel. In het verleden werd steeds gewerkt volgens het principe van solidariteit, waarbij ongeoormerkte stedelijke middelen en commerciële opbrengsten over alle instellingen heen werden gecentraliseerd. Vanuit deze centrale middelen werden alle uitgaven gefinancierd.

Vanaf 2024 beheren de instellingen hun eigen opbrengsten grotendeels zelf, en worden de stedelijke toelagen geoormerkt per instelling. Dit biedt de mogelijkheid aan de musea en erfgoedinstellingen om cultureel ondernemerschap uit te bouwen en hun eigen middelen flexibel in te zetten op basis van hun eigen noden. Door ontvangsten en uitgaven per instelling te begroten en te boeken, bekomt elke instelling een helder eigen operationeel resultaat.

Vanuit hetzelfde principe beheren de instellingen sinds 2024 ook zelf de budgetten voor marketing en communicatie. Een aantal diensten blijft evenwel overkoepelend. De uitgaven hiervan werden met een verdeelsleutel per budget toegewezen aan de instellingen: Behoud en Beheer, Bewaking en Beveiliging, maar ook de museumshops worden in sommige gevallen nog overkoepelend beheerd.

Alle voormelde principes worden vertaald in het detailoverzicht van de financiële gegevens, toegevoegd aan de financiële rapportering.

Aandachtspunt 3

Stem het digitale beleid van de organisatie af met de overkoepelende Vlaamse initiatieven op het vlak van digitalisering.

Voor samenwerkingen met meemoo, VEB, Print Room Online: zie doelstelling 2.

Specifieke aandachtspunten

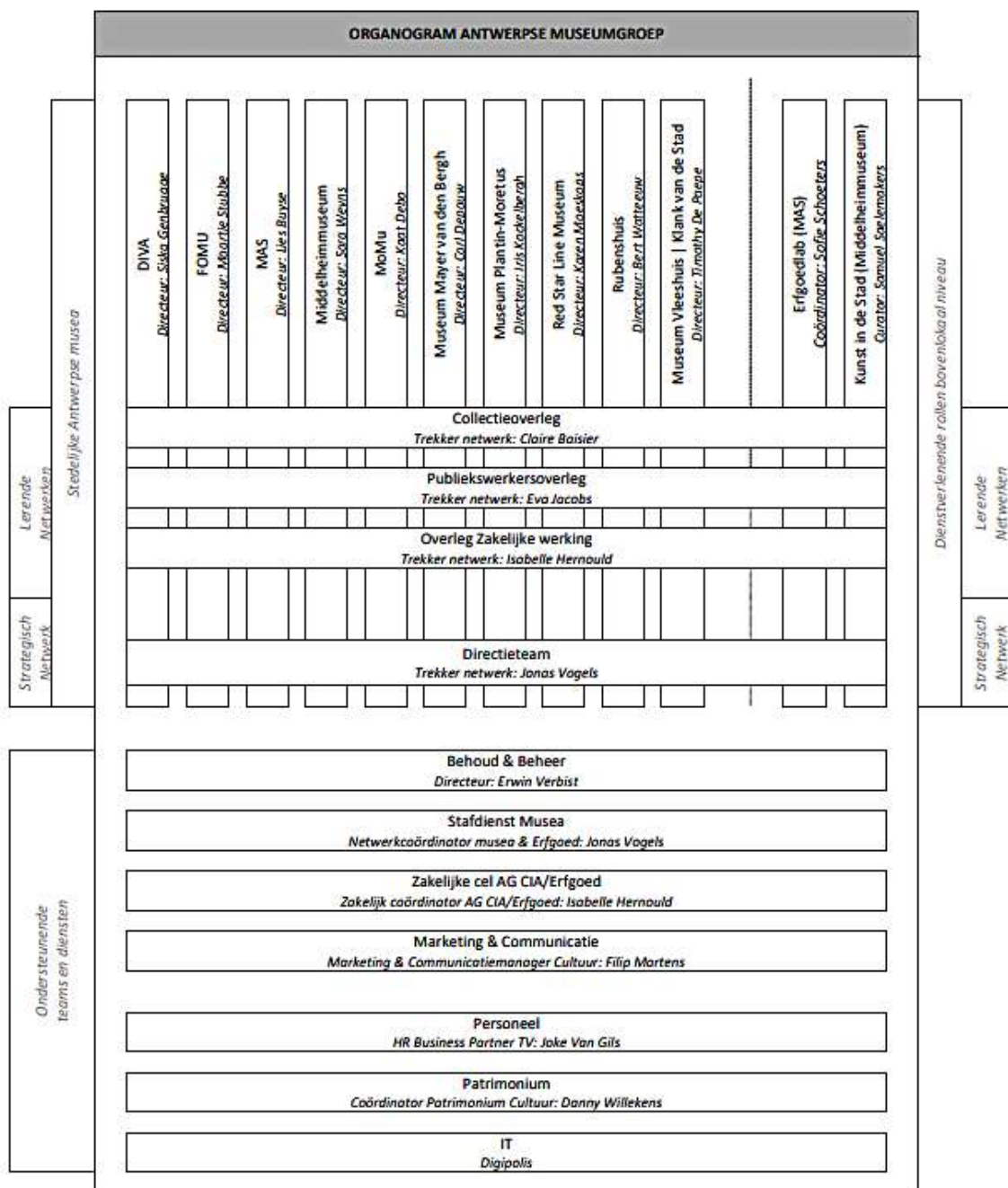
De Vlaamse Regering formuleerde bij haar beslissing volgende specifieke aandachtspunten:

- 1. Geef duidelijker inzicht in de werking en plannen van de overkoepelende diensten, en hoe die zich verhouden tot de noden en doelstellingen van de organisatie. Rapporteer daarover in de jaarverslagen. Verduidelijk ook het gemeenschappelijke depotbeleid en hoe dat zich verhoudt tot de organisatie.**

Zie doelstellingen 4.4. en 8.3.

De pijler Musea & Erfgoed is samen met de pijlers Boeken & Letteren, Kunsten, Podia & Culturele Ontmoeting onderdeel van de afdeling Cultuur binnen de bedrijfseenheid Talentontwikkeling en Vrijetijdsbeleving en werkt mee aan de verwezenlijking van het bestuursakkoord van Stad Antwerpen.

De pijler Musea & Erfgoed (Antwerpse museumgroep) bestaat uit volgende werkingen en samenwerkingsverbanden:

Elk van deze huizen en werkingen zijn uniek. Tegelijkertijd biedt de organisatiestructuur de mogelijkheid om maximaal samen te werken waar nodig of gewenst, vergroot deze de slagkracht van de individuele huizen en werkingen en stroomlijnt deze de samenwerking met de overige pijlers binnen de afdeling Cultuur en de stedelijke diensten. Het netwerkmodel vertrekt vanuit gezamenlijke doelen en noden en werkt structureel samen met de landelijke erfgoedinstellingen Letterenhuis en Erfgoedbibliotheek H. Conscience (pijler Boeken & Letteren) rond 6 strategische doelstellingen:

- SD1 Museum van de toekomst
- SD2 Sitebeheer
- SD3 Cultureel ondernemerschap

- SD4 Performante organisatie
- SD5 Digitale transformatie
- SD6 Duurzaam erfgoedlandschap

Om de werkingen van de instellingen te faciliteren heeft de stad het Autonoom Gemeentebedrijf Culturele Instellingen/Erfgoed (AG CIA/Erfgoed) opgericht. De zakelijke coördinator van het AG waarborgt samen met de pijlercoördinatoren en de directeurs de zakelijke werking, met goedkeuring van het directiecomité (samengesteld uit de directeur Cultuur, de coördinator van Musea & Erfgoed, Boeken & Letteren en de podia) en de Raad van Bestuur van het AG. De bestuurders van het AG zijn aangeduid door de gemeenteraad.

De museumgroep en de erfgoedinstellingen kunnen bovendien beroep doen op een aantal stedelijke diensten en entiteiten voor de uitvoering van zijn maatschappelijke opdracht waaronder de stafdienst, de diensten Marketing & Communicatie, Behoud en Beheer (B&B), Personeel en Patrimonium.

2. **Breid de structurele capaciteit van de personeelsploeg uit. Borg de eigen kennis over de collectie, met oog op een duurzame continuering van de werking na pensioneringen in het team.**

Zie doelstelling 8.1.

In 2024 rolden we het in 2023 bijgestuurde organogram uit. Naast projectpersoneel voorzien we uit eigen middelen een behoudsmedewerker, een medewerker digitalisering en een communitybuilder buurt en regio.

- De behoudsmedewerker vormt de schakel tussen het museum en het team conservatie-restauratie van Behoud en Beheer. Deze persoon neemt de taken van de reguliere werking en grote (speciale) bruikleenaanvragen op. In 2024 lag de klemtoon op de Ensorentoonstelling. In 2025 zal het werkveld de bredere zorg voor de collecties en het historisch huis behelzen.
- De medewerker digitalisering stuurt de digitaliseringsprojecten aan, ondersteunt de interne digitale strategie en verwerft kennis en skills om de digitale ontwikkelingen op te volgen en te implementeren. Deze persoon is de schakel tussen het museum en de afdeling digitalisering van Behoud en Beheer.
- Verder werd het profiel van de sitemanager bijgestuurd zodat we een scherper en meer technisch onderlegd profiel konden aantrekken.
- Voor de periode van één jaar werd een baliemedewerker aangetrokken.

Contracten van bepaalde duur:

- zorgtraject voor de collectie koperplaten (4 jaar)
- ondersteuning grote projecten i.k.v. Van Crabbellinge tot Carton en Ensors staten van verbeelding (2 jaar)
- inhaalbeweging onderzoek archief en lancering Transkribus (2 jaar)